

Dvojtyždenník o nových knihách

KNIŽNÁ REVUE

„Za uplynulých desať rokov sa slovenský knižný trh nesmierne rozvinul. Ľudia sú podstatne bohatší ako pred dekadou a kupujú oveľa viac slovenských kníh, ktoré sú pre nich opäť hodnotou. Predtým nás valcoval český trh, to už neplatí. Slovenská literatúra má miesto, ktoré jej prináleží – je menšinovou záležitosťou, ale stále má početné publikum. Z toho mám radosť.“

Prozaik Michal Hvorecký odpovedá na anketu
Čím žije literatúra na strane 11.

www.litcentrum.sk

Z OBSAHU

- 04 Jana BODNÁROVÁ: Takmer neviditeľná
Mária BÁTOROVÁ: Púšte a oázy
- 05 Viliam APFEL: Čas služobníkov diabla
Vlasta HOČELOVÁ: Sen o nespavosti
Ján ULÍČIANSKY: Veveričky
Leopold LAHOLA: Posledná vec a iné
- 08 Joseph RATZINGER: Benediktova Európa v kríze kultúr
- 10 Vydavateľstvo Kelion
- 12 Rozhovor s autorom literatúry faktu a výtvarníkom Milanom AUGUSTÍNOM

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

KNÍHKUPECTVO POD HRADOM
MIEROVÉ NÁMESTIE 28, TREŇČÍN
TEL.: 032/7434 258

Slovenské:

1. T. Keleová-Vasilková: Dúhový most – Ikar
2. D. Dán: Červený kapitán – Vydavateľstvo Slovart
3. Z rozprávky do rozprávky – Ikar

Zahraničné:

1. D. Steelová: Nečakaná milosť – Ikar
2. R. Byrneová: Tajomstvo – Ikar
3. R. Cook: Kríza – Ikar

KNÍHKUPECTVO SLOVENSKÝ SPISOVATEĽ
LAURINSKÁ 2, 813 67 BRATISLAVA
TEL.: 02/54433760

Slovenské:

1. M. Zelinka: Teta Anula – Slovenský spisovateľ
2. P. Rankov: Stalo sa prvého septembra – Kalligram
3. Z. Šulajová: Dievča z minulosti – Slovenský spisovateľ

Zahraničné:

1. D. Francis: Na mŕtvom bode – Slovenský spisovateľ
2. R. van Gulik: Prípád čínskeho zlata – Slovenský spisovateľ
3. M. Higgins Clark: Tú pieseň som už počul – Tatran

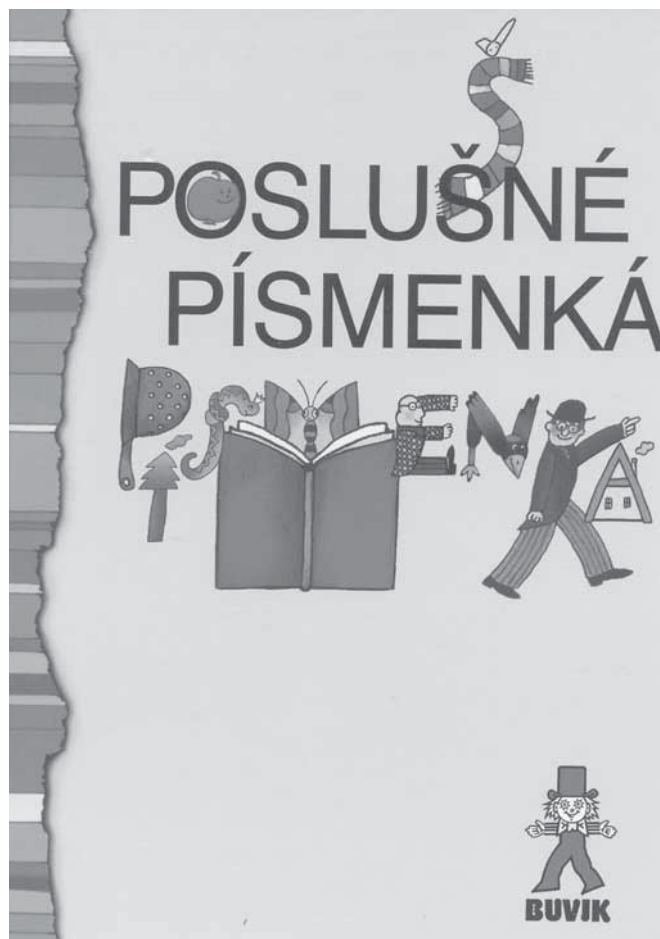
KNÍHKUPECTVO KNIHART
MURÁNSKA 382, 050 01 REVÚCA
TEL.: 058/7325342

Slovenské:

1. E. Urbaníková: Stalo sa mi všetko – Evitapress
2. G. Futová: Dokonalá Klára – SPN–Mladé letá
3. L. Podjavorinská: Žabiatko – SPN–Mladé letá

Zahraničné:

1. S. Meyerová: Súmraak – Tatran
2. L. Barclay: Bez rozlúčky – Ikar
3. T. B. Smith: Dieťa 44 – Ikar

KULTÚRNA SPRAVODLIVOSŤ

Kultúrna spravodlivosť, ako božie mlyny, melie pomaly, ale predsa len melie, aj keď sa chvíľami zdá, že jej vody vysušili nové technológie, nové marketingové čary-mary, nové hodnotové maklérsťva. Francúzsky spisovateľ Jean-Marie Gustave Le Clézio dostal Nobelovu cenu. Ťažko si predstaviť lepšie naplnenie kultúrnej spravodlivosti. Lebo už sa zdalo nepravdepodobné, ba nemožné, aby tento jemný lyrik, subtilný filozof a tichý introvert, zažiaril na zenite dnešných čias. Zažiaril, hoci jeho svetlo žiarilo od jeho debutu spred vyše polstoročia, hoci ho uznávali na celom svete a hoci bol najprekladanejším Francúzom v zahraničí. Iné je však žiariť mihotavým ohníčkom literárneho kumštu, a iné žiariť pod svätou žiarou Nobelovej ceny, ktorej frekvencia má v prepočte na našu predeurovskú menu hodnotu tridsaťjeden miliónov, čo vari ani jeden z publikovaných materiálov o tejto kultúrnej udalosti nezabudol zdôrazniť. Takže, vďaka nobelovci, že ste tridsaťjeden miliónmi opäť a naplno zviditeľnili literárnu osobnosť, ktorá polstoročie spriadala svoj múdry sen o ľudskej integrite, ktorá s pokorou ukazovala na veľkosť človeka, ale i na veľkosť jeho odcudzenia, bolestivosti jeho samoty a zákernosti jeho civilizačných ohrození. Ale keď sme už pritom, rovnakú vďaka treba vysloviť aj sponzorom súťaže Anasoft litera, ktorí, síce iba dvestotisícmi, vrátili do hry spisovateľa Milana Zelinku, ktorého tvorba tiež dobré polstoročie vykazovala podobné parametre. Veď človeka, ktorý dostane za knihy tridsaťjeden miliónov, naozaj nemožno nebrať vážne a treba prinajmenej mať jeho knihy. Na Slovensku stačí dvestotisíc. Zelinka dostal dvestotisíc a jeho knihy sa hneď vypredali.

Alexander Halvoník

Poslušné písmenká

Bratislava, Buvik 2008

Vydavateľstvo Buvik pripravilo pre prváčikov vynikajúcu knižku *Poslušné písmenká*. Editorka Mária Števková ju koncipovala na rozvoj čítania s porozumením. Reklamný leták má pravdu: „Výberom pritažlivých textov chceme očariť malé deti na začiatku ich čitateľskej gramotnosti, aby pekná kniha vstúpila do ich života. Pri jej zostavovaní sme volili také hravé prostriedky, ktoré vychádzajú z psychologických daností malých detí, ich záľub a záujmov.“

Učiteľom ponúka publikácia bohatú škálu možností, nájdu v nej dostatok podnetov aj pre vyspelejších prvákov, ktorí sa pri čítaní zo šlabikárov nudia.

V prvej časti *Písmenkovo* sa dieťa zblíži s vizuálnou podobou grafém. Cieľom nie je systematický nácvik (knižka je alternatívnou učebnicou), ale stimulovanie vlastného, individuálneho vzťahu k písmenkám a ich spoznávaniu. Začínajúci čitateľ dostáva do rúk nápady, ktoré môže aplikovať od písmenka k písmenku. Neobmedzujú ho pritom vlastné čitateľské zručnosti. Učí sa o slovách rozprávať, vnímať ich zvukovú a významovú kvalitu, dokonca aj ich emocionálny náboj. Veľa záleží na učiteľovi či rodičovi, do akej miery využijú ponúkané premyslené hry s významom slov, so zvukom, ale aj hry s grafickou podobou písmen a slov, s vizuálnym stvárnením textov. Napríklad cvičenie s jednoslabičnými slovami „pes, cez, les, nes, ves,“ je určené na nácvik čítania príslušných skupín písmen. Dieťa však môžeme nasmerovať k sledovaniu ich zvukovej realizácie a naučiť ho všimnúť si prípady znelostnej asimilácie. Stránky s týmto cvičením asociujú v prijímateľovi prostredie lesa, ktorý s touto skupinou slov súvisí. Obsahujú riekanky a básničky o lesných zvieratkách. Vďaka nim je dieťa oveľa lepšie pripravené na úlohu vymyslieť vlastný príbeh s použitím uvedených slov. S úlohami vymyslieť príbeh na skupinu slov sa bežne stretávame v učebniciach. Málokedy si však autori dajú tak záležať na podnetnej motivačnej príprave.

Výčitanky, jazykolamy, rýmovačky sa takisto hojne využívajú pri spoznávaní zvukovej roviny jazyka. V *Poslušných písmenkách* sa vnímanie zvuku aktivizuje aj premyslenými grafickými prostriedkami. Farebne odlišené rýmované slová napríklad upozorňujú na kľúčové pojmy. Je

v nich skrytá hádanka, nová informácia, významová zmena (napríklad v rýmovej pozícii sa vyskytujú antonymá).

V „rýmovaných“ úlohách sú využité nielen básničky, ale aj incipity ľudových pesničiek. Môžu byť podnetom na spes-trenie hodiny spevom. Pesničky, riekanky však okrem iného navodzujú aj drobné príbehy, situácie, postrehy, na základe ktorých vznikli a ktoré sa pri práci s deťmi dajú ďalej tvorivo využiť. Jednotlivé úlohy ich učia všimnúť si, ako maličkosti „hovoria“. Pripravujú ich na citlivejšie vnímanie textu.

Pri rozprávkach deti získavajú skúsenosti s čítaním rozsiahlejšieho textu. Vhodne nadväzujú na predošlé motivačné úlohy. Ich čítanie môže byť preto obohatené o skúsenosti a zážitky, ktoré malý čitateľ nadobudol pri ich riešení.

Pre čítanie s porozumením majú veľký význam aktivity, v ktorých dieťa odhalí zámer textu, hľadá motivačné a tematické súvislosti. Napríklad v *Usmievankách* sa zabaví, ale učí sa aj humor dešifrovať.

V oddieli *Zvieratkovo* deti pracujú s postavami a ich charakteristikou. Peknou metodickou prípravou na túto časť knižky je rozprávka *Bol jeden plot*. Postavy v tomto príbehu prejavujú svoj charakter tým, ako postupne dokresľujú postavu na plote. Vytvára sa tým priestor na pozorovanie súvislostí medzi charakterom a konaním postáv, čo v literárnej výchove nemusíme využiť len na etické hodnotenie situácie, ale aj na spoznávanie postavy a jej funkcie v kontexte literárneho textu.

Ak sa dobre využije potenciál tejto knihy, deti sa naučia literárny text čítať aj reprodukovať, ale pripraví sa zároveň na to, aby ho raz vedeli aj interpretovať.

Posledná časť publikácie *Spievankovo* je príznačne názvu venovaná spievaniu. Vydavateľskému kolektívu možno k takejto knižke blahoželať. Deťom želim, aby sa im čo najskôr dostala do rúk. Dospelým prajem, aby si nenechali ujsť príležitosť načrieť do bohatstva možností, ktoré *Poslušné písmenká* ponúkajú na spoločnej ceste s deťmi za objavovaním nášho jazyka a krásy hovoreného, písaného, čítaného, spievaného slova.

Timotea Vráblová

BIBLIOTÉKA
16. KNIŽNÝ VELTRH
16th BOOK FAIR

PEDAGOGIKA

6. - 9. 11. 2008

INCHEBA
EXPO BRATISLAVA

9 771210 198009

4 1

ZRKADLÍME

„Momentálne žijem tým, že mi bola udelená cena Anasoft litera za prozaické dielo, novelu Teta Anula. Tomu sa človek nemôže vyhnúť, musí to prijať. Cenu som prijal aj s pokorou, pretože si uvedomujem, že v žiadnom prípade nejde o mňa, ale o tetu Anulu a ostatných, ktorí sú stredobodom pozornosti. A tiež si uvedomujem, že v silách literatúry nie je meniť svet, ale literatúra môže pôsobiť na zušľachtovanie ľudských duší a ľudských srdc. Môže ovplyvňovať ľudské myslenie u tých ľudí, ktorí ju prijímajú.“

Milan Zelinka, Hospodárske noviny
10. októbra 2008

KDE BOLO

• Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne – prezentácia publikácie *Trenčiansky samosprávny kraj* s podtitulom *Obrázky kraja* – 25. septembra

• Kultúrny dom v Gbeloch – prezentácia knihy Pavla NEMCA LELÍNA *Aj gbelskí Záhoráci vedia milovať spisovne* – 28. septembra

• Dom Matice slovenskej v Žiline – prezentácia knihy Ilju ČIČVÁKA a jeho *Keď bohovia nemrú* – 2. októbra

• Hotel Smokovec v Starom Smokovci – prezentácia knihy Ivana BOHUŠA ml. a Ivana BOHUŠA st. *Premeny tatranských osád* – 4. októbra

• Zubrohľav – prezentácia knihy Evy KURJAKOVEJ *Povesť spod Babej hory* – 27. septembra

• Kaviareň Divadla A. Bagara v Nitre – prezentácia knihy Martina RAJCA *Po stopách konfliktov* – 6. októbra

• Mozartova sieň v Bratislave – prezentácia knihy Stanislava STRUHÁRA *Hľadanie šťastia* – 7. októbra

• Galéria M. Galandu v Turčianskych Tepliciach – prezentácia knihy Jozefa BANÁŠA *Zóna nadšenia* – 8. októbra.

• AF café v Žiline – prezentácia knihy Miloša ZVRŠKOVCA *Tieň na úteku* – 8. októbra

• Štúdio 12 v Bratislave – prezentácia knihy Ivana ŠTRPKU *Básne* – 8. októbra

• Kafe Scherz v Bratislave – prezentácia básnickej zbierky Márie BATOROVEJ *Púšte a oázy* – 14. októbra

• Knižkupectvo Artforum v Bratislave – prezentácia knihy Juraja ŠEBA *Zlaté 60. roky* – 14. októbra

• Poľský inštitút v Bratislave – prezentácia knihy Magdy VÁŠÁRYOVEJ *Polnočný sused* – 15. októbra

• Kaviareň Divadla A. Bagara v Nitre – prezentácia knihy Marika STUDENIČOVÁ a Jozef GOLONKA: *Jozef Golonka - rebel s číslom 9* – 16. októbra

• Knižnica J. Fándlyho v Trnave – prezentácia novej knihy poviedok Trnavčanky Evy KOPÚNKOVEJ *Promenády Trnavou* – 16. októbra

• Radvaň – 10. ročník celoslovenského stretnutia básnikov evanjelíkov Radvanské veršobranie – 18.-19. októbra

KDE BUDE

• Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre – vedecký seminár *Život a dielo Mariny ČERETKOVEJ-GÁLLOVEJ* – 30. októbra

• Incheba v Bratislave – 16. medzinárodný knižný veľtrh Bibliotéka 2008 – od 6. do 9. novembra

• Klub slovenských spisovateľov v Bratislave – prezentácia básnickej zbierky Etely FARKAŠOVEJ *Opretá o ticho* – 18. novembra o 15.00

• Klub slovenských spisovateľov v Bratislave – prezentácia básnickej zbierky Ondreja Metoda LUCKÉHO *Spevy nádeje a radosti* – 11. novembra o 15.00

V pondelok 13. októbra mal meniny Koloman. Koloman Kertész Bagala ich oslávil vo veľkom štýle, Literárnym cirkusom. V Štúdiu 12 sa krstil zborník *Poviedka 2008*, čítalo sa, maľovalo sa aj spomínalo na autorov, čo už na Literárny cirkus nikdy nepríde. Súčasťou programu bola aj výstava fotografií Petra Procházku, autora aj tejto fotografie Kaliho a spisovateľa Stanislava Rakúsa. Stanislavovi Rakúsovi vyšlo v Bagalovom vydavateľstve šesť knižiek, najnovšou je *Excentrická univerzita*.

Ceny E. E. Kischa za rok 2007

V českom mestečku Letohrad odovzdali v septembri Ceny E. E. Kischa za literatúru faktu. Z českých autorov toto prestížne ocenenie získal Vladimír PLEŠINGER za cestopis *Kniha Konga*. Pokiaľ ide o slovenských autorov, porota udelila cenu ex offio Milanovi VÁROŠOVI za *Stratené slovenské poklady 2* (Matica slovenská) a Jánovi ČOMAJOVI za *Návraty Arpáda Račka a Tisíc a jeden príbeh sochára Bartfaya* (Perfekt). Zo slovenských autorov boli ďalej ocenení Jozef LEIKERT za dielo *Ďaleko a predsa blízko* (Onufrius), Pavel DVOŘÁK za *Druhú knihu o Bratislave* (Rak) a Slavo KALNÝ za *Bombardovanie Apolky* (Albert Marenčin Vydavateľstvo PT). Čestné uznanie získalo aj vydavateľstvo Albert Marenčin Vydavateľstvo PT za knižnú edíciu Bratislava – Pressburg.

Českí spisovatelia v Bratislave

Počas Medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka 2008, ktorý sa uskutočnil od 6. do 9. novembra v Incheba Expo Bratislava, príde do Bratislavy českí spisovatelia Petra Hůlková, Petr Placák a Petr Halmay. Petra Hůlková a Petr Halmay vystúpia v česko-slovenskej literárnej diskusii spolu so slovenskými autormi Petrom Krištúfkom a Juditou Kašovicovou 7. novembra o 12.00 na výstaviske, Petr Placák sa predstaví spolu s Milošom Žiakom v programe Slovensko-česká literárna diskusia na tému rok 1968 ešte pred začatím veľtrhu, v stredu 5. novembra o 11.00 v Klube Trezor Divadla Astorka. Podujatia pripravuje Literárne informačné centrum.

Podrobný sprievodný program Bibliotéky uverejníme v budúcom čísle.

Knižný klub Fragment

Knižný klub Fragment (KKF) funguje vo Vydavateľstve Fragment od roku 2006. Porozprávali sme sa o ňom s jeho manažérkou Ivetou Dalmadyovou.

• Čo bolo podnetom na vznik klubu?

Usilujeme sa priviesť deti opäť k čítaniu, doceliť, aby sa knihy stali dôležitou súčasťou ich života. Čítanie rozvíja slovnú zásobu, fantáziu a rozširuje ich rozhľad. Prostredníctvom detských literárnych hrdinov si môžu vytvárať vzory správania a budovať si dôležité hodnoty pre život.

• Ako sa možno stať členom KKF?

Spolupráca s Knižným klubom je jednoduchá. Zamieravame sa najmä na základné a materské školy, v ktorých spolupracujeme s jednou kontaktnou osobou – dôverníkom. Dostáva od nás pravidelne štyrikrát do roka katalógy s aktuálnou ponukou, ktoré rozdá deťom. Tie si doma spolu s rodičmi vyberú knižky a vyplnia objednávací listok, ktorý odovzdajú dôverníkovi. Ten potom pošle do Vydavateľstva Fragment kompletnú objednávku.

• Ako dlho trvá doručenie kníh.

Knihy doručíme do 14 dní a platíme aj poštovné.

• Aké žánre sú zastúpené v ponuke?

KKF ponúka deťom populárno-náučnú literatúru, beletriu, zábavné knižky aj knihy rozvíjajúce tvorivosť a zručnosti dieťaťa.

• V čom sú výhody členstva?

Knižný klub je zaujímavý najmä cenami, ktoré sú nižšie ako v knižkupectvách, a tým, že knihy sú doručené priamo do rúk detí. Navyše je v každom katalógu súťaž o zaujímavé ceny, na ktorej sa žiaci môžu zúčastniť individuálne alebo v rámci skupín či celých tried, čo ich učí spolupracovať. Odmeny sú pripravené aj pre pedagógov.

• Koľko členov má KKF?

V súčasnosti s nami spolupracuje takmer 600 škôl a vyše 130 tisíc detí. Mnohí učitelia vravia, že odkedy začali spolupracovať s Knižným klubom Fragment, deti začali opäť čítať.

• Ponúkate aj iné zľavy okrem klubových?

Tento rok prvýkrát rozosieme aj akciové katalógy Čítanie na prázdniny a Vianočné čítanie, ktoré sú výnimočne svojimi mimoriadne nízkymi cenami. Mnohé školy si z nich objednávajú knihy, ktoré používajú ako odmeny pre žiakov pri odovzdávaní vysvedčení.

• Čo má urobiť pedagóg, ak sa chce stať dôverníkom Knižného klubu?

Najjednoduchšia je registrácia cez internet. Na internetovej stránke Vydavateľstva Fragment www.fragment.sk sa nachádza prihláška, ktorú záujemca o spoluprácu s KKF za pár minút vyplní a odošle. Môže však využiť aj e-mail dalmadyova@fragment.sk, prípadne sa zaregistrovať telefonicky na tel. číslo 02/502 34 413. Radi sa stretneme aj osobne, vhodná príležitosť bude od 6. do 9. novembra na knižnom veľtrhu Bibliotéka.

Nevyužitie myšlienky

Nechápať je ľahšie, ako sa trápiť s pochopením.

Návrhy na Cenu Jána Hollého 2008

Výbor Sekcie pre umelecký preklad pri Literárnom fonde každoročne odmeňuje Cenou Jána Hollého preklad, ktorý svojou umeleckou hodnotou a profesionálnym majstrovstvom prevyšuje ostatnú celoročnú produkciu prekladov na Slovensku. Cenu udeľuje jej vypisovateľ na základe návrhu ním vybranej poroty. Porota urobí z celkovej ročnej produkcie tzv. širší výber, z ktorého po dôkladnom zvážení a na základe odborných posudkov zarád maximálne 10 kníh do užšieho výberu, z ktorých jedna dostane Cenu Jána Hollého a ostatné budú odmenené prémiami. Cena sa skladá z diplomu a finančnej odmeny. Spolu s cenou sa udeľuje Pocta Literárneho fondu vydavateľovi oceneného diela. Vydavate-

lom ďalších odmenených diel sa udeľuje Uznanie Literárneho fondu. Návrhy prekladových diel umeleckej literatúry (básnické, prozaické, dramatické i umelecká esejistika), ktoré boli vydané knižne v kalendárnom roku 2008, prosíme poslať najneskôr do 15. januára 2009 na adresu: Literárny fond – výbor Sekcie pre umelecký preklad, Grösslingová 55, 815 40 Bratislava 1. Každý návrh musí byť doložený 3 exemplármi prekladu navrhovaného diela, originálom a stručnou charakteristikou prekladu (zhodnotenie umeleckých kvalít i spoločenského dosahu diela a jazykovej úrovne i adekvátnosti prekladu). Ďalšie informácie poskytneme na tel.č. 02/52963529 – PhDr. Anna Bédiová.

Petržalské súzvučky Ferka Urbánka 2008

Autorská súťaž Petržalské súzvučky Ferka Urbánka 2008 sa tento rok uskutočnila 19. raz a navyše sa konala v roku 150. výročia narodenia literáta Ferka Urbánka, po ktorom nesie meno. Slávnostné vyhlásenie výsledkov pripravila Miestna knižnica Petržalka 1. októbra v Dome kultúry Zrkadlový háj. Už tretíkrát mala táto súťaž celoslovenský charakter a zapojilo sa do nej 166 nádejných autorov (najviac ich bolo vo veku 16-18 rokov – 42 percent).

Predseda hodnotiacej komisie Braňo Hocheľ konštatoval, že prevažovali texty, v ktorých súťažiaci použili „moderný jazyk a výrazy“. Z vyše tristo prác určila komisia poradie víťazov a udelila čestné uznanie. Ocenení získali vecné dary a ukážky z ich textov predniesli členovia divadla Ludus.

Novinkou tohto ročníka bolo udelenie Ceny Miestnej knižnice Petržalka. Išlo o práce v špeciálnej subkategorii o Petržalke. Ako pripomenul vo svojom vystúpení riaditeľ knižnice Ernest Huska – „*chceli sme sa vrátiť späť na miesto vzniku súťaže a venovať pozornosť práve Petržalke*.“ Víťazkou sa stala Andrea Cvetkovičová s prózou *Ukryté v betóne*. Celkový prehľad výsledkov literárnej súťaže možno nájsť na adrese www.kniznicapetrzalka.sk. Víťazné práce vyjdú opäť ako vlni v Revue aktuálnej kultúry Rak.

Na záver podujatia vyhlásil riaditeľ Miestnej knižnice Petržalka jubilejný 20. ročník literárnej súťaže Petržalské súzvučky Ferka Urbánka 2009. **Lýdia Čelková**

Najdrahšie zo všetkého sú vaše vrásky

Literárnu súťaž Najdrahšie zo všetkého sú vaše vrásky organizuje Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou v spolupráci s OZ Korálky. Témou práz sú skôr narodení okolo nás. Píšte o starých mamách, starých otcoch, tetách, ujoch, susedkách, susedoch..., ktorí vás nejakým spôsobom upútali. Zaujímajú nás ich príbehy. Bude pre nás ctou zoznámiť sa s nimi na spoločných stretnutiach v knižnici, ale aj prostredníctvom výstav v našich priestoroch ich predstavíme širokej verejnosti.

Texty môžu byť obohatené výstižnou fotografiou danej osobnosti.

Súťažné kategórie:

1. kategória – žiaci ZŠ – 1. stupeň
2. kategória – žiaci ZŠ – 2. stupeň

a študenti osemročných gymnázií 1. stupňa

3. kategória – študenti SŠ a študenti osemročných gymnázií 2. stupňa

4. Iní – všetci tí, ktorých sme oslovili a nenašli sa v žiadnej kategórii
V práci treba uviesť meno a priezvisko, vek, školu, bydlisko a tel. číslo, prípadne e-mail.

Súťažné práce odovzdajte osobne v knižnici alebo pošlite elektronickou poštou na adresu dospelce@vthk.sk. Maximálny rozsah 2 strojom písané strany formátu A4. Uzavierka prijímania prác je 31. októbra 2008.

Slávnostné vyhodnotenie literárnej súťaže sa uskutoční 13. novembra 2008 v Hornozemplínskej knižnici vo Vranove nad Topľou.

Nobelova cena pre Le Clézia

Francúzsky spisovateľ Jean-Marie Gustave Le Clézio (1940) získal tohtoroč-

nú Nobelovu cenu za literatúru. Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov vydalo roku 2000 v preklade Jarmily Pospěchovej jeho knihu *Zlatá rybka* o africkom dievčatku Lajle. „*Keď som mala šesť či sedem rokov, ukradli ma. Spomínam si na to len veľmi hmlisto, bola som vtedy ešte veľmi malá, navyše ďalšie udalosti prekryli túto spomienku. Zostal mi už len sen, hrozný, nejasný, zlý sen, ktorý ma zavše v noci máta a vracia sa aj cez deň. A v ňom ulica biela od páľavy, zaprášená a opustená, modrá obloha, prenikavý škrek čierneho vtáka, a zrazu akési mužské ruky, ktoré ma bezcitne hádžu do vreca. Dusím sa. Kúpila si ma Lalla Asma.*“

Vydavateľstvo venovalo túto knižku do našej súťaže, stačí poslať kupón VSSS zo strany 11 na adresu redakcie do 5. novembra. Ak nebudete mať šťastie pri žrebovaní, môžete si ju kúpiť napríklad aj cez internet na www.vsss.sk.

Africké umenie. Zbierka Ivana Melicherčíka

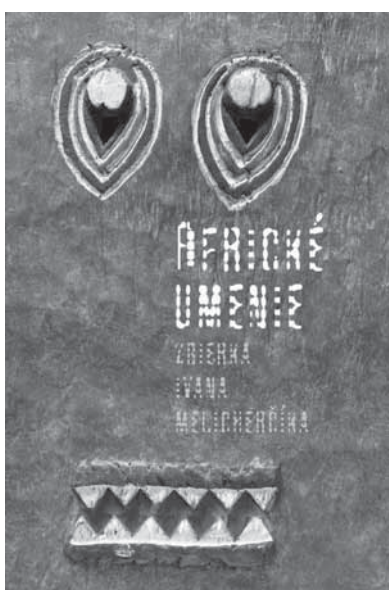
Bratislava, Roland Torsten Advertising 2008

Kniha – katalóg má výbornú grafickú úpravu. Fotografie zachytávajú sochy podľa potreby z viacerých uhlov. Publikácia je doplnená tromi textami: vyznamím zberateľa, nazvaným *Umenie neviditeľného*; štúdiu profesora Jozefa Kanderta *Ako rozumieť africkému umeniu* a esejom kunsthistorika Zdenka Primusa *Všetci pochádzame z Afriky*.

Krátko k textom:

Zberateľov text nie je len lyrickým vyznamím, ale obsahuje aj množstvo presných postrehov, napr. „*Africké umenie k nám prichádza anonymné, a v tom je spravodlivé.*“ Možno súhlasiť aj s jeho vnímaním ebenových suvenírov ako najhoršej devastácie. Avšak ani objekty s množstvom klinov vbitých do figúry, vytvorené s negatívnym úmyslom niekomu ublížiť (ako ten z fotografie v ateliéri Andreja Barčíka) – podľa môjho názoru – nepatria do súkromnej zbierky.

Primusova esej je v zásade dobrá, v závere však prekvapí tvrdením: „*Iba v niektorých severných afrických krajinách bolo umenie obsahovo, ale aj formálne zasiahnuté agresívnou kresťanskou mytológiou.*“ Z výroku nie je jasné, o akom severe je tu reč.

Nemali by sme zabúdať, že nie do celej Afriky kresťanstvo prišlo až s kolonializmom, a kresťania na mnohých miestach žijú od prvých storočí letopočtu. Severnú Afriku v ďalších storočiach formoval islam s jeho zobrazovacími zákazmi, a pri šírení islamu zo severu je zákazmi ovplyvňovaná aj subsaharská Afrika. O agresivite pri šírení kresťanstva v Afrike za kolonializmu by sa určite dalo

hovorí, už menej o agresivite kresťanského učenia a umenia.

Zdá sa, že výrok v eseji skôr akosi nešťastne uviazol, veď napokon Primus aj sám na inom mieste správne konštatuje, že kým africké umenie sa diametrálne líši od moderného európskeho, v určitých ohľadoch má bližšie ku gotike.

Afrikanista Jozef Kandert úsilie o aktualizáciu neodsudzuje a tendenciu k nej vníma ako pohyb zo strany Afričanov. Pre každého afrikanistu je dnes faktom, že európske zbierky zachránili množstvo objektov afrického umenia, a najväčšie ikonoklastické vlny spôsobili domorodí pastori. Niektoré vzory, napríklad kvetinový a rastlinný, sa do Afriky síce dostali z Európy – ale už sa integrovali.

Súčasnú kultúru na Africkom kontinente charakterizuje dynamizmus, ktorému vďačíme napr. v sochárstve Jorubov a Ibov za mimoriadne diela, vyprovokované synkréziou – stretom ideových svetov. Predstaveniami masiek si Afričania rozprávajú celú svoju skúsenosť, a k tej patrí aj stretnutie s európskou civilizáciou a kresťanstvom. Bežné sú masky belochov, parníkov a vzácnejšie sa stretáme aj s temnou maskou Golgoty.

Melicherčíkova zbierka zrejme artefakty neobsahuje. Zahrňa sochy liate a kované, ale dominuje v nej drevená tvárová a figurálna plastika.

Zberateľ zaujíma nuansa: blízke susedstvo umeleckých diel, kde originalita má priestor v geometrickej variácii. Samozrejme, zbierku formujú aj príležitosti. Vyskytujú sa v nej rozšírené typy antilopích masiek z Pobrežia Slonoviny – štylizácia týchto masiek je taká dokonalá, že nikdy neunaví. Publikované konžské plastiky predstavujú diela dobrých rezbárov. Mimoriadnu umeleckú hodnotu majú aj dve plastiky z Nigérie: jabská plastika dvoch chrbtami spojených postáv vyjadruje jednotu dvojice. U plastiky etnika Ibo zasiahne výraz bielo pigmentovanej tváre dojčiackej matky s druhým dieťaťom zavinutým v šatke na chrbte.

Celkovo vzaté, je to – vzhľadom na dátum vzniku – kultivovaná zbierka, pričom zberateľ sa snaží aj o určitý rozsah. Pri absencii verejnej kolekcie tohto druhu u nás je cenné aj to, že vyvíja výstavnú činnosť. So zbierkou má svoje zámery – je to vážny zberateľ.

Anna A. Hlaváčová

Judith Millerová: Primitivní umění. Podrobný obrazový průvodce

Praha, Nakladatelství Slovart 2007. Preklad T. Háblová, R. Kopáč

Kniha s bohatým obrazovým materiálom. Žiaľ, plná nedostatkov v textovej časti.

Napríklad, už v predslove sa hovorí o soškách dvojčiat ibejského kmeňa v Nigérii. Nijaký ibejský kmeň však neexistuje. V Nigérii žije etnikum Ibov, ktoré však nemá tradíciu drevorezby dvojčiat, a jeho vzťah k dvojčatám je celkom protichodný tomu, s akým sa stretávame u Jorubov. Zjavne sa myslia sošky dvojčiat, čiže *ere ibedži* etnika Jorubov, ktorého populácia má asi 15 miliónov.

Ere ibedži sú rozšírený zberateľský artefakt – ani na internete o ňom nechýbajú informácie. Napokon, na stranách 48 a 49 predmetnej publikácie sú vyobrazenia takýchto sošiek so správnym opisom, hoci v anglickej transkripcii (*ibeji*) – k čomu by som bola tolerantná vzhľadom na medze nášho osvojovania vzdialených svetov fonetickým prepisom, keďže tento môže v konečnom dôsledku sťažovať prístup k informáciám (podobný názor mal prekladateľ románu Xala).

Vo veci úzu môže byť diskusia. Ale recenzovaná kniha sa dopúšťa ťažšie

odpuštitelných nedbalostí. Na strane 44 sa dočítame: „*Oblasti dominuje kmen Igbo (nebo Ibo) a lidé Joruba*“. Aký zmätok vyvoláva takáto formulácia, ktorá zjavne ide na vrub nekvalitného prekladu! Etnikum Ibov je takmer rovnako početné ako Jorubovia, a medzi kultúrnou vyspelosťou oboch nie sú podstatné rozdiely. Výraz *Nigerští Ekoi* na strane 45 poukazuje na nesprávne utvorené adjektívum, má byť *Nigérijsťi* – inak vzniká dojem, že sa hovorí o celkom inej krajine – Niger. A takto by sme mohli pokračovať...

Kniha však má aj metodologické problémy, za ktoré nemôže prekladateľ. Sú v nej artefakty patriace skôr do múzea ako do rúk súkromných zberateľov: ide najmä o predmety, ktorých časťou je ľudská lebka. Dané objekty svojím charakterom prekrachujú tradičné estetické rámce. V knihe sa nachádzajú aj archeologické predmety, ktorých vývoz z afrického kontinentu je dnes zakázaný – ako je to v prípade dávnej kultúry Nok, ktorá jestvovala na území súčasnej Nigérie. Dôležitejšie ako uviesť cenu je

upozorniť na skutočnosť, že objekt možno legálne nadobudnúť len z už jestvujúcich zahraničných zbierok. Seriózne by bolo upozorniť aj na množstvo falzifikátov.

Predpokladám, že vydavateľským zámerom bolo vyplniť vákuum na knižnom trhu a ak má kniha byť tým, čo na dlhší čas zaplní tento priestor, v anglofónnej sfére je veľa kvalitnejších publikácií. Už kniha T. Teutena *A Collector's guide to Masks*, ktorá bola u nás vytlačená v angličtine roku 1990 a distribuovala sa i na našom knižnom trhu, je nepomerne kvalitnejšou prácou. Hoci nešlo – ako pri takýchto dielach ani nemôže ísť – o vyčerpávajúce dielo, táto kniha zachytila jestvovanie fenoménu masiek na všetkých kontinentoch.

Nemám nič proti názvu *Primitivní umění* – no len za predpokladu, že zachytí aj európske kultúrne prejavy podobného charakteru – veď tieto vrstvy kultúry sa na jednotlivých kontinentoch odlišujú len vekom a hrúbkou. Všetde existuje takáto vrstva, sformovaná pred nástupom monoteizmu a prežívajúca popri ňom.

Aj keď zoznam múzeí, kde sa možno zoznámiť s „*primitivním uměním*“, nie je vyčerpávajúci, bolo by ho pri preklade titulu vhodné doplniť o inštitúcie krajín, v ktorých sa kniha má distribuovať. Myslím predovšetkým na Náprstkovu múzeum. V ideálnom prípade by potom aj niektoré takéto inštitúcie mohli knihu distribuovať, ako to býva vo svete. Každopádne, vydavateľ by sa pri výbere titulu mal poradiť so špecialistom a obrátiť sa na odborníkov schopných upraviť knihu pre náš kultúrny kontext – teda na pražské pracovisko Českej akadémie vied alebo bratislavský Kabinet orientalistiky a afrikanistiky.

Hoci príručka tohto druhu vždy predstavuje určitú redukciu komplexných kultúrnych javov, aspoň jej faktografická stránka by mala byť celkom spoľahlivá, o čom – pri všetkej tolerancii k podobným publikáciám – v danom prípade nemôže byť ani reči. A mňa môže len mrziť, že zámer napísať pozitívnu recenziu nemôžem uskutočniť.

Anna A. Hlaváčová

KNIHA ROKA 2008

Stav k 7. októbru

Počet hlasov

KNIHA ROKA

1. J. Pronská: Zlatníková chovanica – Slovenský spisovateľ	37
2. Š. Konkol: Pohrobok – Ikar	15
3. J. Leikert: Taký bol Ladislav Mňačko – Luna	11
4. D. Kapitáňová: Vražda v Slopnej – Vydavateľstvo Slovart	10
5. J. Banáš: Zóna nadšenia – Kelion	9

DEBUT ROKA

1. J. Pronská: Zlatníková chovanica – Slovenský spisovateľ	14
2. M. Zákopčan: Mesto tieňov (1. diel) – Ikar	10
3. O. Kollová: Krok-sun-krok – K. K. Bagala	4
4. M. Rajec: Po stopách konfliktov – Ikar	3

YDAVATEĽSTVO ROKA

1. Slovenský spisovateľ	36
2. Ikar	32
3. A. Marenčin – Vydavateľstvo PT	11
3. Aspekt	11
4. Vydavateľstvo Slovart	8

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2008

KNIŽNÁ REVUE

1. Na knihu roka navrhujem:

(autor; názov, vydavateľstvo)

2. Za debut roka navrhujem:

(autor; názov, vydavateľstvo)

3. Za vydavateľstvo roka navrhujem:

Meno a adresa odosielateľa:

(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2008 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH. Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSC a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2008. Uzávierka ankety je 15. marca 2009.

BIBLIOGLOSSÁR

Dr. Siegfried Schlett
100 NAJDŔLEŽITEJŠÍCH
POTRAVIN
Bratislava, Ikar 2008
Preklad Judita Melcerová

Nemalo by nám byť jedno, čo jeme, lebo nevhodnými potravinami si nielen zafačíme trávenie, ale môžeme aj ochoreť. V tejto knihe sú prehľadne vymenované najdôležitejšie a najzákladnejšie potraviny, ktoré by mali dominovať na jedálnom lístku, pri každej potravine je uvedené zloženie a aj spôsob správnej prípravy. Takto sa môže stať správnou príručkou pre skúsené kuchárky i pre začínajúce gazdinky, ktoré neraz nevedia zladit potraviny, aby z nich pre svoju rodinu vytvorili chutné, zdravé aj lákavé jedlo.

-vp-

Jenny Dale
BUDEME KAMARÁTI?
Bratislava,
SPN – Mladé letá 2008
Preklad Katarína Szabová

Vydavateľstvo Mladé letá pokračuje vo vydávaní sympatickej série dvojazyčných príbehov o priateľstve zvierat. Malí čitatelia dostávajú po knihách Dvaja priatelia, Psiček a mačička, Žmurko a Belko do rúk pôvabný príbeh, v ktorom autorka detskému veku prispôsobeným štýlom opisuje, ako sa nemožné stalo možným a z mačiatka a liščiaka sa stali kamarátmi. Príbeh nesie múdru pointu o potrebe priateľstva. Je dobré, že texty možno sledovať paralelne v slovenčine a angličtine na protihľaných stranách knihy. Čítanie dvojazyčných príbehov patrí nepochybne k hravým a príťažlivým formám, ako si osvojiť a zlepšovať znalosti z cudzieho jazyka.

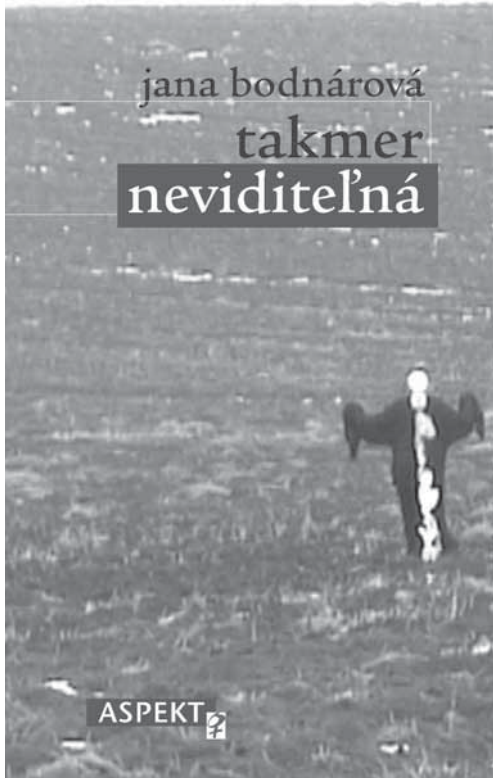
-ef-

Pam Brown
NAJMILŠIE PRIATELKY
MAČKY
Bratislava,
Vydavateľstvo Slovart 2008
Preklad Daniela Marsinová

Na obálke slovenského vydania tejto milej knižky je síce meno vydavateľky (Helen Exley), ale navzdor tomuto čudnému anglosaskému manieru uvádzam autorku, pretože preukázala neobyčajné znalosti svojrázneho mačacieho sveta. Jej krátke, neraz vtípné a ironické výroky svedčia o bystrej a citlivej chovateľke, s ich obsahom určite budú súhlasiť aj zoopsychológovia a etológovia. Spolu s autorkou by mal mať na obálke vytlačené svoje meno aj autor fotografií, japonský obrazový kúzelník Yoneo Morita. Iste mi dáte za pravdu, keď si prelistujete túto knižku. Čitateľ neznalý mačacieho sveta sa bude čudovať, aké zaujímavosti mu autorka odokrýva, chovateľ zasa bude žasnúť, ako sa jeho skúsenosti zhodujú s postrehami pani Brownovej. Zostáva zagratulovať Vydavateľstvu Slovart za preklad a sprístupnenie tejto darčekovej knižky.

Milan Kenda

Jana Bodnárová: Takmer neviditeľná

Moja osemnásťročná dcéra robila spoločníčku osemdesiatročnej Parížanke, bývalej profesorky latinčiny. Keď sa vracali s voňavými bagetami autom z nákupu kdesi na predmestí Paríža, kde je menší hluč a lepší vzduch, dcéra odštipkávala bagetu a rozprávala profesorku obsah Erbenových a Bottových balád, ktoré som jej čítavala ako dievčatku. „Drahé dieťa! Prečo tá tvoja mama tak strašila?“ čudovala sa stará žena.

...

Som malé dievča a vlasy mi zapletajú do vrkôčika. Otec raz príde domov v nočnom ležaku. Na sebe má gumový kabát a čiapku ako pilot. Crčí z neho na dlážku voda. Mama, ja a staršia sestra (zobudila nás otcova motorika) stojíme pred mokrym otcom v čiernom. Mama skoro plače. Hovorí, že sa to už nedá vydržať a že kedy nás nechajú na pokoji. Otec sa toľko obetoval! Predsa riskoval kvôli partizánom! Ibaže nejaký dôstojník mu zobral ešte cez vojnu všetky potvrdenky o vydanom tovare. Vraj v Prahe na ministerstve zabezpečí finančnú náhradu. Ale viac sa neozval. Otec vyzerá pokojne. Vôbec necítim jeho napätie. Hovorí, že dnes ho vyšetrovali iba pár hodín. Tentoraz mu ani nesvietili lampou do tváre. Možno preto, že pri vypočúvaní bol aj tajný zo susednej dediny. Že sa už určite celé nedorozumenie a krivé obvinenie vysvetlilo. Veď obchod a krčmu odovzdal pred pár rokmi štátu bez protestu. Nedávna kontrola našla tovar, údajne ukrytý do sena v humne za domom. To pán B., majiteľ bitútku a obchodov s mäsom, bude na tom horšie. Rovnako ako zlatník. Že ich vôbec nepustia z vyšetrovacej väzby domov. Presne ako pred dvoma rokmi troch farárov, ktorí už kdesi celkom zmizli.

Otec si čupne predom mňa. Voniam nočným chladom, vetrom a dažďom. K nohám mi položí čierny balíček. Je vlhký, podozrivo sa pohne, vydá zvuk. „Ležal na ceste ako samovrah,“ hovorí otec. Až vtedy vidím čierny ňufáčik a tmavé oči šteňaťa vlčiaka. „Daj mu meno!“ „Aro,“ pohotovo poviem. A Aro, táto bytosť, ktorá ma o chvíľu bude dôverne olizovať, zostane mojim priateľom dlhé roky. „Schudol si tam,“ povie mama. „A to si bol preč ani nie dva týždne,“ pomáha otcovi z gumového kabáta. Vo vedľajšej izbe sa slabučko rozplače mladšia sestra, ktorá sa nedávno narodila. Leží vo veľkom prútenom kočíku, v ktorom predtým vozili mňa. Možno sa bojí noci, ktorá lieta okolo ako netopier. Otec sa umyje v lavore. Tú noc ešte dlho leží s roztvorenými očami v posteli. Jednu ruku má za hlavou a v druhej sa mu trochu chveje cigareta. Počúva platne s argentínskymi tangami. Platne sa v gramofóne mechanicky spúšťajú dolu jedna po druhej.

...

Čoskoro po otcovom nočnom návrate opustíme archaickú dedinu, kde dedinské ženy majú také tvrdé chodidlá, že tancujú bosé i na strnisku. V tom svojom pohanskom tanci ob-

Jana Bodnárová (nar. 1950) je autorkou 17 kníh pre dospelých a deti, rozhlasových a divadelných hier, televíznych filmových scenárov. Jej diela boli preložené do viacerých európskych jazykov a do hindčiny, výber z básní do arabčiny. V poľštine vyšla kniha próz *bleskosvetlo/bleskotma*. Venuje sa aj tvorbe video performancií, ktoré boli prezentované na Slovensku i v zahraničí.

V knižnej edícii ASPEKT, kde jej v roku 2005 vyšla *Insomnia* s textami Mandolína, Nočná samovrava a Popríbehy, práve vychádza poetická autobiografia života a tvorby Jany Bodnárovej pod názvom *Takmer neviditeľná*. Táto mozaiková próza je chválou pomalosti: spomalených spomienok i ľudí z okraja, ktorí spomaľujú našu uhaňajúcu každodennosť. Bodnárová vie, že „v autobiografiách je možno veľa tajných zón, zakázaných miest v spomienkach tela i mysle. Je to skôr pohyb medzi túžbou (konečne) hovoriť o sebe a túžbou (predsa len) nechať si vypáčiť tajnú skrinku, pretože nevieme, kto ju bude mať v rukách“. Touto knihou zveruje niektoré zákutia skrinky svojho života a jeho prežívania do našich rúk.

čas, rovnako ako muži, dvíhajú ruky nad hlavu, k oblohe. Potom sa chytia okolo pásov, pijú pálenku, spievajú trávnicu a zbojnícke piesne, ženy i muži, držia sa a tancujú v kruhu. Ako keby zaklínali svet, aby neroztrhol ich prstenec, aby ich neohrozil v prísnej prírode a najmä v nanovo, bez ich vôle, usporiadanom svete.

Teraz máme pri Mikuláši nový, veľký dom. Nedaleko je kúria starej mamy, kamenný kostol a kláštor zo stredoveku. Ešte Váh, ktorý je trikrát taký široký ako Trnovec. V rútiacej sa rieke sa dlho bojím plávať. Definitívne zisťujem, že každé miesto, ktoré má veľkú riekku, má o jednu krásu navyše. Aro dvakrát utečie späť a dedinčania nám ho dvakrát donesú – cestou na trhy do Mikuláša. V novom dome nás navštevuje pani B. Dostáva u nás teplé jedlo, lebo živorí. Večer ani nesvieti a v zime kúri iba v jednej izbe, aby ušetrila. Jej muž, majiteľ bitútku a obchodov s mäsom, je kdesi vo väzení, lebo je kulak, nepriateľ štátu. Moja mama hovorí, že aj ich otca by boli časom zavreli. Našťastie, zomrel skôr. Tesne potom, ako mu Štát zobral lesy a polia do družstva. Ešteže Štát starej mame nechal kúriu a obrovskú záhradu – už ju však musí rozpredávať na parcely pre kockaté domy dedinčanov. Pani B. zasa rozpredáva obrazy. Aj portréty nejakej blahobytnej ženy v zlatom ráme. Ale pani B. mi hovorí, že tá žena na obraze je jej mama, keď bola mladá. Keď sa ich rodine ešte darilo.

Aukcia starožitností

„Nasleduje obraz *Dáma s dieťaťom*, autor neznámy, olej na plátne, datované 1928. Výchovná cena štyridsaťpäťtisíc, odporúčaná sedemdesiatpäťtisíc.“ Po ohlásení dievča za pultikom zdvihne kladivko a zvolá do sály: „*Dámy a páni, očakávam vaše ponuky. Štyridsaťpäťtisíc po prvý raz.*“ Chvíľu čaká a potom energicky udrie kladivkom.

Znie to ako výstrel z revolvera. Pred vojnou do tejto sály chodievali otec s mamou na plesy. Mama mala i v zime rozohriatu pokožku. Pudrovala si holé plecia. Nastriekala na seba parfum. Nalíčila si pery. Navliekla náušnice s perlami. Otec ju objímal okolo pása... Ale keď sa vrátil z vojny, všetko sa zmenilo. Vláčil sa stuhnutý po meste. Mama si už nepudrovala plecia. Nebolo parfum. V dome sa rozťahoval chorľavý pach... Chcem vidieť, kto si odnesie portrét mojej mamy a mňa, opretej zbokou o jej kolená. Kto si ho dá do svojho domu, zariadeného určite s vybraným vkusom, víri v hlave starej ženy, ktorá nenápadne sedí v secesnej sále s vysokými zrkadlami po stranách.

Presne na tento obraz, na mamu a mňa, pozeral otec vtedy, keď si strelil guľku do hlavy. Lavou rukou, pretože tú pravú mu odtrhlo vo vojne. Vždy som sa bála tej časti otcovho tela, toho prázdneho miesta namiesto ruky. Keď sa zastrelil, našli sme ho ležať na koberci rovno pod týmto obrazom. Ako keby spal v červenom atramente. Stará žena veľmi chce, musí vidieť, kto si odnesie portrét jej mamy.

„Štyridsaťpäťtisíc po druhý raz.“

Ešte počkám na tretie vyvolanie a požiadam o podlímit. Nie kvôli prachom. No problem, prachy! Ale nech hra má guľu! mechří sa na stoličke muž s uhladenými vlasmi, v obleku a čiernych okuliaroch. Muž s číslom 38.

Kúpim tú kravinu bossovi k päťdesiatke. Bude sranda. Dám tento vymalovaný obrázok do bunkra pod šéfovou vilou. Nechám ho, nech si strelí prvý. Stavil by som sa, že si to najprv namieri do očí tej baby z obrazu. Má ich ako krotká krava. Ja jej prederavím ústa. Skúsím to napáliť i do náušnic. Tie by som bral radšej

ako túto mazanicu. Ale terč to bude super! Nejaká starodávna baba. I s tým vyplašeným deckom. Potom sa muž začal ukradomky rozhladať po sále. Prd! Nebudem čakať, až mi obrázok nejaký chytrák vyfúkne a pokazí závalu.

„Á! Pán číslo 38. Dá niekto viac?“ Chvíľu je ticho. Stará žena vstala, aby lepšie videla na muža s ponukou. Všimla si vlasy solídne prilpené k temenu hlavy. Zakašľala. Muž sa obrátil. Zbadal stojacu postavu, vychudnutú na kosť a kožu, celú v čiernom. Naraz ten obraz nechcel. Nevedel by vysvetliť prečo, ale nechcel ho. Jeho šiesty zmysel, na ktorý bol pyšný a vďaka ktorému ho ešte nikto nedostal pod drno, zasipel ako had. Neskor. Dievča v kostýme, s upätými vlasmi už buchlo kladivkom: „*Obraz *Dáma s dieťaťom* predaný pánovi s číslom 38!*“

...

Napadá mi, že som vlastne už pár rokov nestrela B. Raz ma pozvala na prechádzku do lesa, v ktorom občas nocovala pod holým nebom. Priniesla so sebou dve igelitky a so svojím nezmazateľným úsmevom mi povedala, aby som s ňou zbierala odpadky po cudzích ľuďoch. Zo zápalkovej škatuľky vystlanej vatou vybrala čosi, čo pripomínalo larvu. Bol to nedonosený škrečok. B. mu očným kvapkadlom dávala do prstami roztrhanej papuľky piť akési špeciálne pripravené mlieko. Škrečok prehltal kvapôčky a blažene rozťahoval labky. Keď ho nasýtila, pokračovala v zbieraní smetí a vo svojich rozprávaniach o bódhi-sattvoch, ktorí k nej prichádzajú počas meditácií. Nebola zamestnaná a istý čas šila z kusov látok handrové ježibaby. Plietla im svetlíky a pásikované pančuchy. Jednu mi darovala. Bába dodnes sedí v rohu skrine. Na krku má vrecúško s mantrou, ktorú B. špeciálne určila pre mňa. V jej byte som bola jediný raz. Medzi bicyklami v predsieni pobežoval králik, ktorý jej bol neustále v päťách. Rovnako ako mačka, ktorú našla opustenú pred bufetom, kde si B. chodila vypiť s cudzími chlapmi. V klietke s otvorenými dverami šuchoril škrečok, asi samička, ktorá porodila nedonosenú mláďa. Pili sme kávu a ponad hlavy nám lietala andulka, ktorá bývala na konároch zavesených na strope kuchyne. V byte bolo prítmie, pachy machu, pilín, tráv a zvierat. Všade sa povalovali handrové ježibaby. Raz dávno, ráno o pol štvrtej, mi zatelefonoval muž B., že sa jeho žena doteraz nevrátila z kurzu tai-či. Bolo to ešte pred narodením ich druhého dieťaťa. V tom nadržane som ju v jedinom okamihu videla zrazenú autom v nočnej tme, zabitú, hodenú v priekope. Ale na ďalšej hodine tai-či mi s tajomným úsmevom povedala, že celú tú prekliatu noc prebdela s naším majstrom, mlčali, pili pivo, a tak. Niekedy sedávala na vrchnom kopci pred školou, do ktorej chodili jej deti. Chudučká, oblečená v rifliach a batikovanom tričku, s tenkým chvostíkom vlasov, sama vyzerala ako školáčka. Tuho fajčila a priesračnými očami, ktoré pripomínali lesnú vodu, pozerala nie pred seba, ale kdesi za seba. Keď po rozvode jej muž zobral deti so sebou k inej žene, do iného mesta, čoraz častejšie sedávala s cudzími mužmi v bufetoch na sídlisku. Raz mi zatelefonovala. Hovorila tým svojím hlasom bez stopy smútku, že ju opustili úplne všetci. „Doriti, i tá andulka mi odletela! To ma celkom dorazilo. Musela som sa opiť na mol.“ Neviem, čo je s B. teraz. Patrí k superkrehkým, zvláštnym spôsobom duchovným outsiderom. Tí sa rodia odjakživa z nejakého omylu do nášho sveta a hľadajú z neho úniky.

Mária Bátorová: Púšte a oázy

Ilustrácie Jozef Jankovič
Bratislava, Petrus 2008

Mária Bátorová, známa najmä ako prozaička a literárna vedkyňa, je autorkou viacerých poviedkových zbierok. Zameriava sa v nich na život nášho súčasníka vpleteného do rozvetvenej siete najrôznejších vzťahov. V svojich monografiách mapuje významné, no dosiaľ nedostatočne reflektované osobnosti moderných dejín slovenskej kultúry. Napriek tomu neprekvapuje, že predstupuje pred čitateľov s poetickou zbierkou, pretože už do prozaických kníh zakomponovala poetické „vsuvky“, včleňovala ich napríklad medzi jednotlivé poviedky, prisudzujúc im funkciu akéhosi predelu, naladenia na novú tóninu nasledujúceho príbehu, akéhosi premostenia medzi dvoma poviedkovými svetmi alebo priestorom na pristavenie sa, na „emocionálny nádych“.

Tentoraz sú jej poetické texty celkom autonómne. Bez väčších problémov môžeme identifikovať podobné motívy, tóniny, na aké sme zvyknutí z autorkiných prozaických textov. Ide o motívy identity, ktorá sa utvára v už spomínanej sieti usúvzťažnení, kontinuity (emocionálnej, vzťahovej, hodnotovej), o motívy blízkosti, vzájomnosti, hľadania zmysluplného osobného prežívania, o vzťah k časovosti ľudského bytia, k jeho permanentnej premenlivosti, o motívy porozumenia druhých a aj seba porozumenia, a to najmä na pozadí onej premenlivosti, prchavosti, pomínutelnosti (a konečnosti) časového intervalu, ktorý má človek k dispozíciou, ba neraz aj vzácného vzťahu. O motívy zmeny a stability, nie ako nezmieriteľných protikladov, ale ako súvisiacich, vzájomne sa podmieňujúcich prvkov každej ľudskej situácie...

V porovnaní s prozaickou tvorbou sa mi však táto básnická zbierka javí autobiografickejšie, nie že by sa usilovala rekonštruovať konkrétne udalosti vlastného života, ale ako lyricky modeluje podoby zážitkovosti, pocitovosti, ktoré sú autorke dôverne známe z osobnej skúsenosti. Akoby sa básnickou zbierkou vyrovnávala s nažitém a precíteným. Z takéhoto pohľadu mi básne evokujú predstavu osobnej spovede, ba aj bilancie, chvíľami intímnej. Hovorí, či presnejšie naznačuje klukatnosť životných trajektórií, aj s občasnými zlyhaniami, strokotaním, rozčarováním – zo sveta, z iných ľudí, zo seba, z nedostatočnej schopnosti kráčať len v smere osvetlenom slnečnými lúčmi, hovorí o trpkosti strát, o osamelosti... Kniha však nevpovedá len o tejto stránke života, zaznamenáva aj hľadania, ktoré privádzajú putujúcich k oázam – nie k preludom, fatamorgánam, ale k reálnym žriedlam oživujúcej, ozdravujúcej vody, či už pod ňou rozumieme nádej, vieru, novú energiu... Napokon takéto vyznenie dáva tušiť aj názov zbierky.

Púšte a oázy som čítala najmä cez prizmu mne blízkych tém a motívov, takže moje čítanie je veľmi subjektívne (som presvedčená, že čítanie poézie iné ani byť nemôže), azda aj jednorozmerné. Rada som napríklad v zbierke zaznamenala motív ticha či tíše, prítomný u Bátorovej už aj v predchádzajúcich textoch, tu však akoby sa stával súčasťou jej poetického programu, autorka si uvedomuje potrebu objavovať a zhodnocovať fenomén ticha v dnešnom nezmyselných zvukmi a pazvukmi zahltenom svete, kde sme aj my sami tiež akási zahlčnení, ohlušení, pozbavení zmyslu... Alebo motív cesty, putovania, hľadania, a aj cesty ako transcendencie, či sa už vzťahuje na jedinečný okamih, priestor, či sa vzťahuje k horizontále alebo k vertikále... Nemožno nespomenúť ani sociálne motívy súvisiace s polarizáciou našej spoločnosti, evokujúce myšlienky o potrebe súcitu, no predovšetkým zásadnej solidarity... Sú to vospolok motívy, ktoré môžu osloviť viacerých čitateľov, nepochybne k tomu prispievajú aj pôsobivé ilustrácie Jozefa Jankoviča.

Etela Farkašová

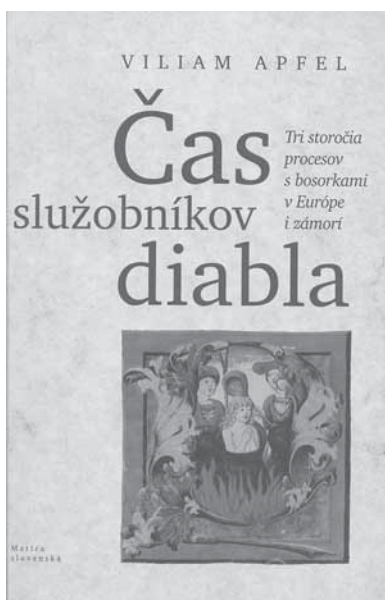
Návrat k procesom s bosorkami

Viliam Apfel: Čas služobníkov diabla, Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2008

Renomovaný slovenský spisovateľ literatúry faktu Viliam Apfel, dvojnásobný nositeľ medzinárodnej ceny E. E. Kische, sa v novinách a v posledných dvoch desaťročiach i v knižnej tvorbe programovo venuje historickým udalostiam a osobnostiam spojeným so slovenskými národnými dejinami. Ak si urobil tematický exkurz, bolo to obyčajne len do okolia, s ktorým sme stáročia žili, alebo do reálií, ktoré boli súčasťou uhorských a rakúsko-uhorských, teda aj našich dejín. V novej knihe je však teritoriálne oveľa veľkorysejší – zasahuje do celej stredovekej Európy, ba i do zámoria. Domnievam sa, že ho k tomu viedol čitateľský úspech jeho prvej knihy, v ktorej sa venoval absurdným procesom, mučeniam a popravam čarodejníck a bosoriek na území Slovenska (Čas pekelných ohňov, RAK, 2001). Absurdným aj preto, že sa diali dve tisícročia po rozkvetení anticko-filozofie a demokracie, viac ako tisícročie po formulovaní logických zásad rímskeho práva a niekoľko storočí po prejavoch renesančného myslenia.

Viliam Apfel je svojim vzdelaním predovšetkým právnik – a zrejme nielen inklinovanie k historickým témam, ale aj táto skutočnosť ho viedli k poznaniu a literárnemu spracovaniu zdrvivých procesov s bosorkami.

Apfel hľadá historické zdôvodnenie pre toto totálne bezprávie, pre explóziu krutosti, nezmyslu a zatemnenia mysli v lavíne nešťastí, ktoré sa valili na Európu: nekonečné vojny, neúspešné krížiacke výpravy, mor, brutálne odpovede vládcov a cirkvi na sedliacke vzbury a reformačné hnutia. Strach z pohrôm a udalostí, ktoré si obyčajný človek nevedel vysvetliť a boli preňho dielom diabla, stali sa živnou pôdou pre mágiu a poveru. Boli tu však vzdelanci, medzi nich patrili predsa aj predstavitelia katolíckej cirkvi, ktorí mohli zasiahnuť alebo aspoň udržať veci v medziach zákona a ľudskosti. Cirkevná hierarchia nezasiahla. Naopak, tento pohon na čarodejnice sa dial posväcovaný a často inšpirovaný cirkevnou vrchnosťou! Svätá stolica sa

už za niekoľko ťažkých historických omylov, pre ktoré by lepšie pasoval termín zločiny, ospravedlnila. Čarodejnice – otrasné obeť najhnusnejšieho tmárstva cirkvi a najkrutejšieho vraždenia zo strany justície a verejnej správy s vedomím cirkvi – zostávajú Vatikánom zabudnuté.

Slovensko – a teda aj slovenská katolícka cirkev – má zahabujúcu bilanciáciu mučenia a vraždenia tzv. bosoriek či stríg. Prvenstvo obsadilo slobodné kráľovské mesto Krupina. Len v roku 1662 skončilo na hranici šesť krupinských čarodejníck, v knihe Ondreja Braxatorisa Letopisové krupinští, otec básnika Andreja Sládkoviča uvádza, že v roku 1672 upálili tri Krupinčanky – pani Halgašová, Mečiarová a Gergelová, v roku 1716 tu krupinskí radní páni (a hosťujúci kat z Banskej Bystrice) mučili a upálili štyri svoje občianky. Vyznamenali sa však aj mestá Trenčín, Žilina, Šamorín, Bardejov, Komárno, a pravdaže aj Bratislava. Ako svedectvo pôsobí socha Bratislavská bosorka od T. Bartfaya na Hradnom kopci.

Dokumentárna hodnota Apfelom objavených a zhromaždených údajov je úctyhodná a podanie nielen presvedčivé, ale miestami doslova strhujúce. Čitateľ asi najviac ocení úsporný komentár, striedanosť literárnej výpovede, veľkú výpovednú silu priamych reprodukcí zo súdneho zápisu i silu citátov udaní s konkrétnymi menami a okolnosťami, prečo k udaniu došlo. Keď si uvedomíme, že autor svoje pátranie rozšíril ďaleko za hranice dnešného Slovenska, dokonca za hranice Európy, už to samo osebe hovorí o poctivej autorskej príprave diela.

Pochváliť treba aj Vydavateľstvo Matice slovenskej za to, že sa úmerne k hodnote rukopisu zachovalo k jej knižnej podobe: bohatstvom dobových ilustrácií, dôstojnou grafickou úpravou a väzbou. Apfelova kniha je nesporne obohatením tohtoročnej produkcie slovenských diel literatúry faktu i čitateľsky príťažlivých tém na našom knižnom trhu.

Ján Čomaj

Vzlety a pády (básnického) slova

Vlasta Hocheľová: Sen o nespavosti, Bratislava, Vydavateľstvo Q 111 2008

Meno Vlasty Hocheľovej nie je pre pravidelných čitateľov literárnych periodík úplne neznáme. No až v tomto roku sa odhodlala vystúpiť s ucelenejšou výpoveďou v podobe básnickej zbierky s mierne surrealistickým titulom *Sen o nespavosti*. Snová atmosféra výkvarného diela Martina Činovského na obálke knihy výtvarne korešponduje s jej názvom.

Predkladaná zbierka ponúka rôznorodú poéziu, pokiaľ ide o výber tém, ich spracovanie, ale aj kvalitatívnu rovinu. Autorke chýba väčšia sústredenosť, úroveň jednotlivých básní je rozkolísaná, slabšie miesta striedajú svetlejšie výkony. Hocheľová na jednej strane podlieha tradičnej poetike, neúčelne sa opakuje, a tým pádom viazne v triviálnych slučkách. Zarážajú prvoplánové abstraktné spojenia typické pre začínajúcich autorov, ako: „stretla som bolesť“, „potkýnaš sa o myšlienky“, „s hlavou v smútku“ atď. Na druhej strane však prekvapuje objavnosťou pohľadu či pribojnosťou vlastného poznania: „V hrobe netreba mlčať / – iba nad hrobom“. Osviežením môže byť aj jej zmysel pre humor, a to aj v takej polohe, kde by sme ho neočakávali. Napríklad v básni *Pernikár*, v ktorej sa zlomené srdce chápe doslovne vo forme perníka. Citlivo zaznamenáva plynutie času v konfrontácii so spoločenským vývojom a s jeho zjavnými odchýlkami. Hocheľovej oprávnená dezilúzia z prežívanej súčasnosti nie je výkrikom do tmy, skôr presným a možno aj odvážnym pomenovaním reálnej skutočnosti. Jednoznačne a zrozumiteľne deklaruje svoj občiansky postoj k nezdravej spoločenskej klíme: „Nechcem žiť v krajine, / kde aj psy štekajú na povel“, (v básni s príznačným názvom *Devastácia*). S týmto zásadným stanoviskom súvisí aj jej reakcia na hodnotovú krízu odrážajúcou sa v našich den-

ných životoch. Potom logicky konštatuje: „tma už nie je tmou, / spánok nie je spánkom, / drevo nie je drevom, / ani prameň prameňom“. Dokonca na otázku „a slovo?“ si odpovedá „nie je“, čím sa posúva na hranu skepsy a pochybnosti o závažnosti vypovedaného. Táto vyhotená línia nielen odkrýva tienisté okamihy našej existencie, ale je prospešná aj smerom k čitateľovi.

Hocheľová sa vracia do krajiny svojho detstva, ktoré chápe ako pevnú základňu s jeho neobmedzeným priestorom. Svoju pozíciu vníma v prirodzenej diagonále času bez lútoť a pátosu. Jej „strácanie v digitálnom čase“ teda nevedie do slepej uličky ornamentálneho spomínania, ale predovšetkým jej otvára kultivovaný nadhľad a akýsi zvláštny pokoj na pozadí sústavného nepokoja. Samozrejme aj s rizikom opakovaného nálezu nerovnosti na miskách dobra a zla. Sympatická môže byť jej úprimnosť bez prvkov štylizácie: „hovorím o duši / aj myslím na telo“. V básni *Bez* na malom priestore dokáže rozohrať nepatetickú ľubostnú výpoveď s iskríčkom napätia a dramatického spádu. Dá sa povedať, že v tomto bode splyva jej básnické slovo s autentickou polohou jej osobnosti, ktorej nie je lahostajné chvenie v nás a okolo nás.

Básnická zbierka Vlasty Hocheľovej si s určitostí nebude nárokovat na miesto v horných poschodiach slovenskej poézie, ale netreba pochybovať o jej opodstatnenosti. Svojím priamym autorským nazeraním na kontroverzné dobové súvislosti má šancu zaujať rednúce čitateľské rady. Napokon jej vreckový formát ju predurčuje na čítanie v parku alebo vo vlaku a môže poskytnúť príjemné zážitky.

Miroslav Brück

CITUJEME ...

„...statočný človek radšej ustúpi, než by sa špinil so zlým, zákerným človekom. Na tomto princípe je postavená arogancia a drzosť mnohých, ktorí z toho celý život profitujú. Chyboje, že týmto ľuďom každý ustupuje, napokon aj celá spoločnosť. V rozhodujúcich chvíľach všetci povedia, aby sme za minulosťou urobili

hrubú čiaru a nezatažovali sa, ďalej treba vykročiť bez predsudkov. Určite je to pekné, múdre i veľkorysé. Ale či je to aj správne? Pokiaľ sa nešvárom (podlosť a zákernosť je viac než nešvár) bude ustupovať, dopredu nepostúpime.“

Josef Leikert: Taký bol Ladislav Mňačko, Luna 2008

Rozprávkové oriešky duše

Ján Uličiansky: Veveričky, Bratislava, Perfekt 2008

„Malá veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*) je čulá, veselá a naskrz neškodné zvieratko, ktoré sa dá rado hladkať a rozmaznávať. Pozná svojho opatrovateľa, je prítulná, učenlivá, prichádza na zavolanie,“ píše o veveričkách pán Brehm v knihe *Život zvierat*. Citátom zo známej encyklopedickej knihy o zvieratkách nemeckého zoológa Alfréda Edmunda Brehma otvára Ján Uličiansky poznávaciu výpravu za životom týchto príťažlivých tvorov. Čitateľa, samozrejme, nenecháva pri vecných informáciách. Poznávanie predsa len nespočíva v obsiahnutí faktografie. Záleží aj na tom, nakoľko sa s poznatkami zžijeme, rozmyšľame o nich a či sa nám chce pátrať po ďalších súvislostiach. Autor sa vybral cestou starých majstrov spisovateľov, ktorí svoje vecné tvrdenia osvetľovali drobnými príbehmi – exemplami, paralelami. Pozyva čitateľa zažiť jedinečný príbeh s veveričkou Veronkou a presvedčiť sa o tom, či Brehmovo tvrdenie naozaj platí.

Na hodnotnú knižku by pravdepodobne vystačil už tento jednoduchý model: téza – ilustrácia. Dieťa by sa učilo pracovať s vecnou informáciou v širšom kontexte, pestoval by sa jeho osobný vzťah k prírode, rozvíjala by sa jeho fantázia, analogické myslenie. Autor však svojho čitateľa vedie ďalej. Povzbudzuje ho, aby rozmyšľal vo viacerých rovinách. Nestačí mu, že sa cez príbeh zoznámí so spôsobom života veveričky. „Čulá, veselá a neškodné zvieratko“ dáva do konfliktného prostredia, vystavuje ho civilizáčnemu stresu, odkrýva problematiku jeho kontaktu s ľuďmi. Brehmova knižka z druhej polovice 19. storočia

ukazuje lesné zvieratká v ideálnom svetle. Príbeh veveričky Veronky vyznieva však polemicky, lebo autor odkrýva, nakoľko sú reakcie tohto zvieratka podmienené drastickými zásahmi ľudí.

Veverička Veronka je dlhodobo stresovaná nedostatkom lesnej stravy. Navyše, jedného dňa ju vyplašia drevorubači: zotnú strom, v dutine ktorého býva. „Nervovo“ sa z toho zrúti. Na odporúčanie lesného doktora datla sa vyberie do kúpeľného mestečka Oriješkov, aby sa zotavila a užila si opak – ľudskú starostlivosť. Osobitou rovinou rozprávania je vzťah Veronky a chlapca, ktorý sa lieči v kúpeľoch po úraze. Ich príbeh je o vzájomnom poznávaní, zblížení, a pritom vzácnom rešpektovaní vnútorných hraníc. Priateľstvo prináša obidvom „pacientom“ postupné uzdravenie. Veverička nadobudne opäť sebaďoveru, čo sa prejaví aj na jej zdravom rozhodnutí vrátiť sa do prirodzeného prostredia. Dokáže opustiť pohodlný „kúpeľný štýl“ a byť znova pravou veveričkou. Obohatením príbehu sú poetické vsuvky. Pripomínajú piesňové interlúdiá. Predznačujú, komentujú dej, lyricky vyjadrujú jeho náladu a ako „esenciálne zložky“ dávajú vyniknúť jeho dôležitým farbám a vôňam.

Významový dosah knižky umocňuje ilustrácie Petra Čisárika. Vychádzajú z princípu puzzle, dajú sa dopĺňať, časti však môžu vytvoriť aj samostatnú plastickú scénu. Podobne ako v živote. Cez pociťovanú prázdnotu sa nečakane dostávajú do súvislostí, ktoré by sme si predtým na obraze nevšimli.

Timotea Vráblová

Slovo má autor

Leopold Lahola: Posledná vec a iné Bratislava, Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV 2007

Objemná kniha *Posledná vec a iné* predstavuje všestrannú tvorbu Leopolda „Friedmana“ Laholu – reprezentuje ho ako básnika, prozaika, publicistu, prekladateľa, dramatika, scenáristu a režiséra. Svoje autopsie premietol predovšetkým do poviedkovej tvorby zaradenej v zbierke *Posledná vec*. Jeho autorské kvality vynikli v prozaickej tvorbe. Nosné témy čerpal zo svojho života, zaoberal sa židovskou identitou, vojnovou minulosťou, tragédiou holokaustu. Hrdinovia Laholovej tvorby sú ľudia v krajných situáciách so psychologickým pozadím. Autor pracuje s konfliktným prostredím a s postavami v nepriateľskej atmosfére vojny.

Lahola ako autor prišiel do slovenskej literatúry dvakrát: v 40. rokoch 20. storočia po prvýkrát, v 60. rokoch druhý raz. Leopold Friedman sa narodil v roku 1918 a zomrel ako Leopold Lahola v roku 1968 na začiatku slubnej autorskej rehabilitácie: „K menu Leopold, ktoré som zdedil, mi zahlaholilo Lahola. Spieva mi to vo všetkých rečiach a všade na svete.“ Bol vynikajúcim a renomovaným dramatikom a jedna z ťažiskových hier *Atentát* je uvedená v zbierke. Hru voľne inšpiroval atentát na Heydricha. Vznikla v čase rozpínavosti socialistického realizmu a autor sa stretol s odmietavým stanoviskom

kritiky. Laholu obvinili z ideologicky škodlivého existencializmu a jeho odpoveďou bol odchod do Izraela. Osobnosť Laholu a jeho postavenie v kontexte slovenskej literatúry druhej polovice 20. storočia čitateľ spoznáva postupne. Pozornosť si zaslúžia rozpravy o vlastnom diele, výber z rukopisov a korešpondencie, odpovede z interview, výpovede a reflexie autorov k jeho životu a tvorbe. Pri reflexiách sa objavujú mená ľudí, ktorí sa pričínili o odchod Laholu do exilu. No od roku 1965 napr. Juraj Špitzer vynaložil veľké úsilie o jeho návrat. Leopold Lahola zomrel po nakrútení filmu *Sladký čas Kalimagdory*. Na premiére sa už nezúčastnil. Film nakrúcal vo svojej vlasti a divadlá uvádzali jeho hry. V jeho smrti bola istá symbolika. Nedočkal sa druhého vylúčenia zo slovenskej kultúry. Normalizačný útlm sa akoby alegoricky pretavil na skomolenom mene jeho náhrobku „Leopold Laholer“, opravenom až v roku 1973. Po roku 1989 bol objavený druhýkrát. Zbierku uzatvára literárnoteoretická štúdia Jeleny Paštékovej *Kádrový profil životnej energie*. Hoci Laholovou dominantou bola próza, autentické vnímanie, pocity a skúsenosti pretavil aj do poézie. Kniha *Posledná vec a iné* patrí do Knižnice slovenskej literatúry a do rúk čitateľa.

Mary Wecheche

Anotácie

Knihy v predaji

0 VŠEOBECNOSTI

04 Kalendáre

Lunárny kalendár 2009

Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 60 s. Brož.

Celoročný kalendár praktických rád pre zdravie a domácnosť s informáciami o zverokruhu a fázach mesiaca a jeho vplyve. Príloha: Nástenný kalendár pre záhradné práce.

ISBN 978-80-8100-078-2

Praktický lunárny kalendár 2009

Banská Bystrica, Spektrum Grafik 2008. 1. vyd. 58 s. Voľné listy
Stolový kalendár obsahuje týždňové, stĺpcové kalendárium s menami, fázami mesiaca a s východmi a západmi Slnka.

ISBN 978-60-0940-778-8

1 FILOZOFIA

10 Filozofia

MÜNZ, Teodor

Hľadanie skutočnosti

Bratislava, Kalligram 2008. 1. vyd. 168 s. Edícia Filozofia do vrecka. Brož.
Slovenský filozof (nar. 1926) oslovuje najmä čitateľov-nefilozofov, aby im ukázal, že problém skutočnosti sa týka bytostne každého, lebo je to problém relatívnych právd, v ktorých každodenne žijeme.

ISBN 978-80-8101-066-8

13 Okultné vedy. Parapsychológia. Tajné spoločnosti

FIRSOV, Viktor

Horoskopy čínsko-západní. Z rus. orig. prel. do češtiny E. Eisenhammerová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 268 s. Brož.
Vodné znamenia Ryby – Rak – Škorpión v kombinácii s čínskymi znameniami.

ISBN 978-80-8100-044-7

FIRSOV, Viktor

Horoskopy čínsko-západní. Z rus. orig. prel. do češtiny E. Eisenhammerová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 292 s. Brož.
Znamenania Lev – Baran – Strelec v kombinácii s čínskymi znameniami.

ISBN 978-80-8100-045-4

FIRSOV, Viktor

Horoskopy čínsko-západní. Z rus. orig. prel. do češtiny E. Eisenhammerová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 249 s. Brož.
Vzdušné znamenia Vodnár – Blíženci – Váhy v kombinácii s čínskymi znameniami.

ISBN 978-80-8100-038-6

RERICOVÁ, Helena

O osudu a údělu. Z rus. orig. prel. do češtiny R. Knebllová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 227 s. Brož.
Odpovede na mnohé otázky o osude.

ISBN 978-80-8100-051-5

VASWANI, J. P.

O karmě – co by ste měli vědět. Z angl. orig. prel. do češtiny R. Knebllová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 184 s. Brož.
Autor rozoberá zákon karmy, ktorý je dnes zväčša chápaný pesimisticky a osudovo; postupne a pozitívne vysvetľuje pojmy, ako slobodná vôľa, osud, reinkarnácia a oslobodenie s cieľom povzbudiť ľudí, aby sa sami vedome ovplyvňovali vlastnú karmu.

ISBN 978-80-8100-054-6

18 Aforizmy. Citáty. Zrnká múdrosti

MELLO, Anthony de

Minútová múdrosť. Z angl. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 229 s. Brož.
Krátke anekdoty a dialógy s pomysel-

ným duchovným učiteľom z pera jezuitského mnicha Žijúceho v Indii.

ISBN 978-80-8100-059-1

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

AUGUSTYN, Józef SJ

Svet našich pocitov. Z poľ. orig. prel. Jana Domsová
Trnava, Dobrá kniha 2008. 1. vyd. 145 s. Brož.
Oblúbený poľský jezuita (nar. 1950) hľadá odpovede na zvládnutie bohatého a hlbokého sveta pocitov v nás od agresivity až po nesmelosť, v druhej časti odpovedá na otázky ľudí v aktuálne ťažkých situáciách.

ISBN 978-80-7141-620-3

GRÜN, Anselm

Malá kniha o šťastí. Z nem. orig. prel. Dr. Marta Szabová
Trnava, Dobrá kniha 2008. 1. vyd. 160 s. Viaz.
Zbierka krátkych duchovných zamyslení o šťastí a charaktere človeka vhodná aj ako darček.

ISBN 978-80-7141-611-1

Vyhlasenia a rozhodnutia konferencie biskupov Slovenska

Trnava, Spolok sv. Vojtecha – VOJTECH 2008. 1. vyd. 81 s. Brož.
Dokumenty.

ISBN 978-80-7162-706-7

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

32 Politika

SCHMÖGNEROVÁ, Brigita

Na dohľad či v nedohľadne?
Bratislava, Kalligram 2008. 1. vyd. 572 s. Viaz.
Kniha známej političky (nar. 1947) a v súčasnosti viceprezidentky Európskej banky pre obnovu a rozvoj so sídlom v Londýne s podtitulom *O konkurencieschopnosti, udržateľnom rozvoji a sociálnej inklúzii* zahŕňa rozhovory, prednášky a štúdie zväčša z rokov 2002-2007 týkajúce sa našej súčasnej politiky, nášho hospodárstva a sociálnych reforiem.

ISBN 978-80-8101-070-5

35 Verejná správa

CIBÁKOVÁ, Viera

Koncepcné východiská a systémové predpoklady pre rast efektívnosti a kvality súčasného systému územnej verejnej správy v podmienkach jej reformy v SR
Bratislava, Sprint dva 2008. 1. vyd. 169 s. Viaz.
Vedeckovýskumná štúdia.

ISBN 978-80-969927-3-7

372 Rodinný život

JORDÁNOVÁ, Zdeňka

Tvoje dieťa ako šanca pre teba. Z čes. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 297 s. Brož.
Návod ako pristupovať k rodičovstvu.

ISBN 978-80-8100-049-2

MYCIELSKI, Jacek

Manuál pre rodičov. Z poľ. orig. prel. Elena Považanová
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 103 s. Brož.
Praktická príručka do rodiny o výchove detí a starostlivosti o ich zdravie.

ISBN 978-80-7165-692-0

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana

Čo robiť, keď je dieťa v úzkych. Z čes. orig. prel. Jozef Eliáš. Ilust. Petr Kopl
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 64 s. Viaz.
Výchovná publikácia určená čitateľom od 7 rokov, ktorá sprevádza rozličnými problémami detí – desaťročný Jakub radí o tri roky mladšej sestre Gabike, čo robiť s psychickými starosťami, so zlou atmosférou v rodine, v škole a medzi kamarátmi, takisto ako sa správať v obchode a na ulici, pri cesto-

vaní a keď niekto potrebuje akútnu pomoc.

ISBN 978-80-8089-225-8

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

41 Cudzie jazyky

Moja prvá angličtina. Zo špan. orig. prel. Veronika Pokorná
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 2. vyd. 136 s. Viaz.
Učebnica angličtiny pre deti – hlavnú časť tvorí ilustrovaný slovník s prepisom výslovnosti, potom nasleduje anglicko-slovenský a slovensko-anglický slovník a kapitola venovaná užitočným a častým výrazom.

ISBN 978-80-10-01362-3

49 Učebnice

GIANITSOVÁ-OLOŠTIAKOVÁ, Lucia – OLOŠTIAK, Martin

Slovenský jazyk v kocke pre základné školy a nižšie ročníky viacročných gymnázií
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 112 s. Brož.
Pomôcka pri štúdiu slovenského jazyka, príručka, ktorá zodpovedá osnovám druhého stupňa ZŠ a nižších ročníkov viacročných gymnázií. Strany sú graficky ústretové pre žiakov (vyzerajú ako obrazovka počítača) a obsahujú vtipné ikonky.

ISBN 978-80-8089-156-5

5 EXAKTNÉ VEDY

57 Botanika. Zoológia

Zaujímavosti z košických lesov

Košice, KARNAT 2008. 1. vyd. 155 s. Viaz.

Ucelený prehľad rôznorodých zaujímavostí z územia košických lesov, ktorý približuje pozoruhodné lokality z pohľadu geológie, botaniky, dendrológie, zoológie a ochrany prírody.

ISBN 978-80-969496-1-8

59 Učebnice

BEROVÁ, Zuzana – BERO, Peter

Pomocník z matematiky pre 5. ročník ZŠ
Bratislava, Orbis Pictus Istropolitana 2008. Bez vyd. 79 s. Brož.
Pracovný zošit.

ISBN 978-80-7158-847-4

MAŇKOVÁ, Veronika – DEMIANIČOVÁ, Anna

Pracovné listy k Čítanke pre 4. ročník špeciálnych ZŠ
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 3. vyd. 95 s. Voľné listy
Pracovné listy.

ISBN 978-80-10-01400-2

PÍŠOVÁ, Jana

Pracovné listy z písania pre 4. ročník špeciálnych ZŠ
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 7. vyd. 79 s. Brož.
Pracovné listy.

ISBN 978-80-10-01399-9

RÝGLOVÁ, Janka

Matematika pre 1. ročník špeciálnych ZŠ. 1. časť.
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 10. vyd. 112 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-10-01416-3

RÝGLOVÁ, Janka

Matematika pre 1. ročník špeciálnych ZŠ. 2. časť
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 9. vyd. 88 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-10-01445-3

RÝGLOVÁ, Janka

Matematika pre 2. ročník špeciálnych ZŠ. 1. časť

Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 9. vyd. 127 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-10-01417-0

RÝGLOVÁ, Janka – BÁLINT, Ludovít

Matematika pre 4. ročník špeciálnych ZŠ
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 8. uprav. vyd. 128 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-10-01419-4

ŠKULTÉTYOVÁ, Silvia – ANTOLOVÁ, Eva

Moja kniha. 1. časť
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 10. vyd. 38 s. Brož.

Šlabikár pre 1. – 3. ročník ZŠ.

ISBN 978-80-10-01440-8

ŠKULTÉTYOVÁ, Silvia – ANTOLOVÁ, Eva

Moja kniha. 2. časť
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2008. 10. vyd. 54 s. Brož.

Šlabikár pre 1. – 3. ročník špeciálnych ZŠ.

ISBN 978-80-10-01441-5

6 APLIKOVANÉ VEDY

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

BURÁK, Emil

Pozitívne myslenie
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 243 s. Brož.
Jednoduchá príručka.

ISBN 978-80-8100-041-6

FORTUNE, Dion

Psychická sebeobrana. Z angl. orig. prel. do češtiny M. Kalousková
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 270 s. Brož.
Rozbor rôznych typov psychických útokov – mágia, sektárstvo či upírstvo.

ISBN 978-80-8100-039-3

HEHENKAMP, Carolina

Indigové deti otvárajú svoju dušu. Z nem. orig. prel. do češtiny L. Navrátilová

Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 325 s. Brož.

Kniha vznikla na základe štúdie o fenoméne indigo publikovanej v roku 1999 na webe – text obsahuje príbehy a svedectvá detí. Tieto deti získali toto pomenovanie podľa indigomodrej farby, ktorá je súčasťou ich elektromagnetického poľa – aury; niektorí hovoria o novej, vyspelejšej ľudskej rase.

ISBN 978-80-8100-040-9

JORDÁNOVÁ, Zdeňka

Cesta životom vo svojom vlastnom aute. Z čes. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 155 s. Brož.
Vzťah človeka a auta.

ISBN 978-80-8100-047-8

Posilňovňa mysle. Z angl. orig. prel. Stanislava Matušková

Bratislava, Ikar 2008. 1. vyd. 303 s. Viaz.
Kniha aplikovanej psychológie so stovkami praktických tipov a techník, ktoré odstraňujú stereotypy myslenia a správania a zefektívňujú život jednotlivca.

ISBN 978-80-551-1808-6

64 Praktický život

BOURBEAU, Lise

Kdo jsi? Z franc. orig. prel. do češtiny M. Uvíra
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 208 s. Brož.
Dôverné oslovenie žien s meditáciami.

ISBN 978-80-8100-034-8

FERRINI, Paul

Klid, moudrost a štěstí pro každého. Z angl. orig. prel. do češtiny Z. Šestáková
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 160 s. Brož.
Praktická príručka.

ISBN 978-80-8100-050-8

GETTY, Paul J.

Jak být bohatý. Z angl. orig. prel. do češtiny H. Knebllová
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 237 s. Brož.
Sprievodca k bohatstvu.

ISBN 978-80-8100-046-1

VERIŠČAGIN, Dmitrij

Duševní síla. Zralost. Z rus. orig. prel. do češtiny A. Trávníčková
Bratislava, Eugenika 2008. 1. vyd. 172 s. Brož.
Ako získať imunitu voči chorobám a neúspechu.

ISBN 978-8100-052-2

66 Dekorácia. Záhradníctvo. Majstrovanie. Hobby

KNIGHTOVÁ, Lorna

Stehy, švy a jiné detaily. Z angl. orig. prel. do češtiny Zdenka Klimtová
Praha, Nakladatelství Slovart 2008. 1. vyd. 256 s. Flexi
Ilustrovaný sprievodca technikami šitia a materiálmi od anglickej návrhárky.

ISBN 978-80-7391-098-3

PINSKE, Jörn

Skleníky. Z nem. orig. prel. Květoslav Spiller
Bratislava, Ikar 2008. 1. vyd. 159 s. Viaz.
Praktický sprievodca stavbou a technickým vybavením skleníka spolu s radami týkajúcimi sa výsadby.

ISBN 978-80-551-1737-9

Plamienok a iné popínavky. Z angl. orig. prel. Kornélia Goliášová

Bratislava, Ikar 2008. 1. vyd. 160 s. Flexi
Praktická príručka výsadby, aranžovania a starostlivosti o popínavky.

ISBN 978-80-551-1730-0

691 Učebnice

GAŠPARÍK, Jozef

Technológia stavebných procesov. 1. časť
Bratislava, Slovenská technická univerzita 2008. 1. vyd. 88 s. Brož.
Učebný text.

ISBN 978-80-227-2842-3

GAŠPARÍK, Jozef

Technológia stavebných procesov. 2. časť
Bratislava, Slovenská technická univerzita 2008. 1. vyd. 86 s. Brož.
Učebný text.

ISBN 978-80-227-2861-4

LIDAJ, Ján

Kozmetika a starostlivosť o telo III.
Bratislava, Príroda 2008. 4. vyd. 135 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-07-01759-7

LIDAJ, Ján

Kozmetika a starostlivosť o telo IV.
Bratislava, Príroda 2008. 3. vyd. 126 s. Brož.
Učebnica.

ISBN 978-80-07-01760-3

MACA, Juraj

Komplexný model využitia biomasy na energetické účely
Nitra, Slovenská poľnohospodárska univerzita 2008. 1. vyd. 183 s. Viaz.
Analýza súčasného stavu a perspektívy.

ISBN 978-80-552-0029-3

VRANIČ, Valentino

Objektovo orientované programovanie. Objekty, Java a aspekty
Bratislava, Slovenská technická univerzita 2008. 1. vyd. 211 s. Brož.
Učebný text.

ISBN 978-80-227-2830-0

7 UMENIE. ŠPORT. VOĽNÝ ČAS

70 Teória a dejiny umenia. Všeobecnosti

Diplomové práce 2008. Zost. S. Čúzycová, D. Poláčková
Bratislava, Vysoká škola výtvarných umení 2008. 1. vyd. 117 s.

Anotácie

73 Maliarstvo. Grafika

HAVLICE, Ivan – DUCHOŇ, Jozef
Triumfálny sprievod cisára Maximiliána I.
Košice, Východoslovenské múzeum 2007. 1. vyd. 88 s. Brož.
Katalóg k výstave drevorezov A. Dürrera, H. Burgkmaira a H. Springleeho o cisárovi Maximiliánovi I. (1459-1519) – výstava predstavuje súbor z grafickej zbierky Východoslovenského múzea, v ktorej sa nachádza 45 listov.
ISBN 978-80-89093-13-7

75 Užité umenie. Dekoratívne umenie. Design

TWEMLOWOVÁ, Alice
K čemu je grafický design? Z angl. orig. prel. do češtiny Kateřina Cenkerová
Praha, Nakladatelství Slovart 2008. 1. vyd. 256 s. Viaz.
Kniha o najnovších trendoch v grafickom dizajne.
ISBN 978-80-7391-027-3

79 Šport. Volný čas

CAMPBELL, Guy
Kniha pre správnych chalanov. Bud hrđina vždy a všade. Z angl. orig. prel. Michaela Bordováčová. Ilust. Simon Ecob
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 127 s. Viaz.
Pestrá kniha pre chlapcov od 9 rokov, ktorá vtípne ponúka návody na pobyt v prírode a jej spoznávanie a takisto postupy pri prvej pomoci.
ISBN 978-80-8089-242-5

JEFFRIOVÁ, Sally
Kniha pre správne baby. Bud hviezda vždy a všade. Z angl. orig. prel. Michaela Bordováčová. Ilust. Nellie Ryanová
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 127 s. Viaz.
Pestrá kniha pre dievčatá od 9 rokov, ktorá rádi ako sa zachovať v bežných životných situáciách, ako dbať o svoju psychiku i o svoje telo.
ISBN 978-80-8089-243-2

Olympijský spravodaj. Zost. R. Buček
Bratislava, Slovenský olympijský výbor 2008. 1. vyd. 50 s. Brož.
Príprava na Peking 2008.
ISBN 978-80-969522-5-0

8 LITERATÚRA. BELETRIA

81 Poézia

FARKAŠOVÁ, Etela
Opretá o ticho. Ilust. Kveta Fulierová.
Recituje Jana Olhová
Banská Bystrica, PRO 2008. 1. vyd. 44 s. + CD. Edícia Knihy na počúvanie. Viaz.
Štvrtý zväzok edície kníh s vloženým CD obsahuje reflexívnu a filozofickú poéziu známej prozaičky a esejistky – kniha/CD majú dve časti: Na rube času, s výberom z rovnomennej zbierky (Iris 2006) a nové texty v časti Spejem do hudby.
ISBN 978-80-89057-20-7

HALAMOVÁ, Maša
Ja som tú poéziu žila. Foto Archív Slovenskej národnej knižnice. Recituje Mária Schlosserová
Banská Bystrica, PRO 2008. 1. vyd. 48 s. + CD. Edícia Knihy na počúvanie. Viaz.
Tretí zväzok edície s priloženým CD obsahuje kľúčové diela krehkej poézie M. Halamovej (1908-1995) a vychádza k 100. výročiu jej narodenia – CD so zvukovým záznamom obsahuje aj unikátny videodokument, v ktorom Pavol Strauss, Milan Rúfus a Maša Halamová hovoria o svojej tvorbe (autormi videodokumentu sú Eva a Ján Kollárovci).
ISBN 978-80-89057-21-4

HORÁKOVÁ, Zorica
Šepot uzlov. Ilust. Oľga Johanidesová
Piešťany, Logos E. H. 2008. 1. vyd. 83 s. Viaz.
Debut reflexívnych veršov poetky strednej generácie (nar. 1973) a evanjelickej duchovnej v Bátovciach.
ISBN 978-80-969594-5-7

SPEVÁK, Martin
Stopy našej lásky
B. m., Vl. nákl. 2008. 1. vyd. 63 s. Brož.
Zbierka ľúbostnej poézie.
ISBN 978-80-8061-317-4

83 Román. Novely. Poviedky

CLAUDEL, Philippe
Končím. Z franc. orig. prel. a úvod napísala Vladimíra Komorovská
Košice, Vydavateľstvo PECTUS 2008. 1. vyd. 85 s. Edícia Externum. Brož.
Román jedného z najtalentovanejších súčasných francúzskych spisovateľov strednej generácie, v ktorom hlavná postava, klinický psychológ, dospieva k novému životnému rozhodnutiu.
ISBN 978-80-969793-3-2

FARTELOVÁ, Marta
Vo víre života
Bratislava, MOTÝL 2008. 1. vyd. 197 s. Viaz.
Ľúbostno-erotický román o mladej umelkyni Lare, ktorá sa rozhoduje, či zostane vo vzťahu s vysokoškolským profesorom alebo uprednostní nového milenca.
ISBN 978-80-8919-976-1

TARDIEU, Laurence
Nič netrvá večne. Z franc. orig. prel. a úvod napísala Vladimíra Komorovská
Košice, Vydavateľstvo PECTUS 2008. 1. vyd. 107 s. Edícia Externum. Brož.
Strhujúci a umelecky zaujímavý román o rodičoch, ktorým zmizne jediné dieťa, dcérka, od súčasnej a vo Francúzsku oceňovanej spisovateľky (nar. 1972).
ISBN 978-80-969793-2-5

841 Literatúra faktu

APFEL, Viliam
Čas služobníkov diabla. Tri storočia procesov s bosorkami v Európe i zámorí
Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2008. 1. vyd. 231 s. Viaz.
Vyše tristo rokov procesov s bosorkami v Európe i zámorí (16.-18. storočie) s prehľadnými tabuľkami od známeho autora literatúry faktu (1940).
ISBN 978-80-7090-868-6

86 Literatúra pre deti a mládež

BREZINA, Thomas
Klub záhad. Zlodej mŕtvol. Z nem. orig. prel. Silvia Stuppacherová. Ilust. Wolfram Nowatzky
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 126 s. Viaz.
Ďalší z detektívno-fantastických príbehov o troch pátračoch, ktorí tentoraz objasňujú záhadu miznúcich častí mŕtvych tiel na cintoríne. Vhodné pre deti od 11 rokov.
ISBN 978-80-8089-218-0

BREZINA, Thomas
Klub záhad. Zombi z jaskyne. Z nem. orig. prel. Silvia Stuppacherová. Ilust. Wolfram Nowatzky
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 126 s. Viaz.
Ďalší z detektívno-fantastických príbehov o troch pátračoch, tentoraz stretnú na pláži v San Angele skutočného zombiho a zisťujú, čo je za tým. Vhodné pre deti od 11 rokov.
ISBN 978-80-8089-217-3

BREZINA, Thomas
Chalanom vstup zakázaný! Perfektný superžúr. Z nem. orig. prel. Lubica Janeva. Ilust. Betina Gotzenová-Beeková
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 137 s. Viaz.
Vtipné príbehy jednej veľkej rodiny Schnabelovcov-Meierbeerovcov: Lissi organizuje žúr priamo v ich rodinnom dome.
ISBN 978-80-8089-224-1

BREZINA, Thomas
Chalanom vstup zakázaný! Kúzla na trápnych rodičov. Z nem. orig. prel. Lubica Janeva. Ilust. Betina Gotzenová-Beeková
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 155 s. Viaz.
Vtipné príbehy jednej veľkej rodiny Schnabelovcov-Meierbeerovcov: Lissi a Tinka vymyslia kúzlo na zmiznutie trápnych rodičov, čo má katastrofálne dôsledky.
ISBN 978-80-8089-223-4

DEBNÁR, Štefan
Rozprávky včielky Terky. Ilust. Ján Vrabec
Žilina, Knižné centrum 2008. 1. vyd. 30 s. Viaz.
ISBN 978-80-8089-200-5

Rozprávky o zvieratkách pre najmenších.
ISBN 978-80-8064-311-9

KUBICA, Peter
Rozprávky víly Púpavky. Ilust. Anna Pospíšilová
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2008. 1. vyd. 62 s. Viaz.
Kniha rozprávok o zvieratkách v lese a na lúke.
ISBN 978-80-8061-313-6

LOCKEROVÁ, Jiřina
Mláďatka. Ilust. autorka
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Minileporelá. Skl. list
Leporelo s farebnými ilustráciami zvieratiek spolu s ich názvami.
ISBN 978-80-8089-232-6

MASANNEK, Joachim
Futbal s Divokými chalanmi. Julio Stonožka. Z nem. orig. prel. Mária Janíková. Ilust. Jan Birck
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 144 s. Viaz.
Ďalší diel z akčnej športovej série o chalanoch, pre ktorých futbal znamená všetko: Julio Stonožka pátra po svojom otcovi a zároveň vyzýva na súboj Tučniaka Miša.
ISBN 978-80-8089-222-7

MASANNEK, Joachim
Futbal s Divokými chalanmi. Vanesa Nebojácna. Z nem. orig. prel. Mária Janíková. Ilust. Jan Birck
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 120 s. Viaz.
Ďalší diel z akčnej športovej série o chalanoch, pre ktorých futbal znamená všetko: tentoraz je hlavnou postavou Vanesa, ktorú nezaujímajú dievčenský futbal a chce sa presadiť v chlapčenskom.
ISBN 978-80-8089-221-0

Môj prvý slovníček – červený
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Prvé slová. Viaz.
Kniha určená deťom od 1 roka na rozvíjanie slovnej zásoby s jednoduchými ilustráciami na tvrdených stranách.
ISBN 978-80-8089-213-5

Môj prvý slovníček – zelený
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Prvé slová. Viaz.
Kniha určená deťom od 2 rokov na rozvíjanie slovnej zásoby s jednoduchými ilustráciami na tvrdených stranách.
ISBN 978-80-8089-214-2

Môj prvý slovníček – žltý
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Prvé slová. Viaz.
Kniha určená deťom od 1 roka na rozvíjanie slovnej zásoby s jednoduchými ilustráciami na tvrdených stranách.
ISBN 978-80-8089-212-8

SATINSKÝ, Július
Rozprávky uja Klobásu. Zost. Lucia Satinská. Ilust. Peter Cpin
Bratislava, Ikar 2008. v. Ikar 1. vyd., 2. rozš. vyd. 119 s. Viaz.
Zbierka vtipných rozprávok známeho humoristu (1941-2002).
ISBN 978-80-551-1805-5

SELZNICK, Brian
Veľký objav Huga Cabreta. Z angl. orig. prel. Monika Kačeriaková. Ilust. autor
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 544 s. Viaz.
Jedinečná knižná publikácia, v ktorej spisovateľ kombinuje prvky obrázkovej knižky, grafického románu a filmu – vďaka tejto koláži sa dej okolo siroty Huga priamo odohráva pred očami čitateľa. Hneď po vydaní sa stala kniha bestsellerom.
ISBN 978-80-8089-219-7

ŠANDERA, Jiří
Hurá do škôlky. Z čes. orig. prel. Jozef Eliáš. Ilust. Veronika Čtvrtečková
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. 56 s. Viaz.
Kniha určená deťom i dospelým na prekonanie strachu zo škôlky – príbehy Katky, ktorá sa stáva škôlkarkou, zažíva nové príbehy a spoznáva nových kamarátov.
ISBN 978-80-8089-200-5

WILSONOVÁ, Jacqueline
Polnoc. Z angl. orig. prel. Andrea Žačoková. Ilust. Nick Sharratt
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2008. 1. vyd. 203 s. Viaz.
Tajomný príbeh o Viole a jej tajomstvách od najpredávanejšej autorky detských kníh.
ISBN 978-80-8085-497-3

88 Cudzojazyčná literatúra. Viacjazyčné vydania

LEIKERT, Jozef
Suche / Hľadanie. Zo slov. orig. prel. Gerlinde Tesche
Viedeň, Die Brucke International 2008. 1. vyd. 190 s. Viaz.
Dvojazyčné vydanie básnickej tvorby Jozefa Leikerta (nar. 1955), básnika osobitej metafory a autora literatúry faktu.
ISBN 3-902229-03-9

ZIOŁKOWSKA, Dorota – PISAREK, Anita
Perníková chalúpka / Hansel and Gretel. Z poľ. orig. prel. a z angl. orig. prel. Sibyla Mislovičová. Ilust. Dorota Fic, Andrzej Hamera, Dominik Samol
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Dvojazyčné / Cez rozprávky k angličtine. Viaz.
Klasická rozprávka v slovenčine a zároveň v angličtine učí deti od 6 rokov angličtinu. Kniha obsahuje aj hry a zábavné úlohy na osvojovanie cudzieho jazyka.
ISBN 978-80-8089-228-9

ZIOŁKOWSKA, Dorota – PISAREK, Anita
Červená čiapočka / Little Red Riding Hood. Z poľ. orig. prel. a angl. orig. prel. Sibyla Mislovičová. Ilust. Dorota Fic, Andrzej Hamera, Dominik Samol
Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2008. 1. vyd. Nestr. Edícia Dvojazyčné / Cez rozprávky k angličtine. Viaz.
Klasická rozprávka v slovenčine a zároveň v angličtine učí deti od 6 rokov angličtinu. Kniha obsahuje aj hry a zábavné úlohy na osvojovanie cudzieho jazyka.
ISBN 978-80-8089-229-6

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

92 Biografie. Rodokmene

LEIKERT, Jozef
Taký bol Ladislav Mňačko. Doslov Ján Čomaj. Foto Tibor Huszár
Bratislava, LUNA 2008. 1. vyd. 407 s. Viaz.
Kniha životných a profesionálnych udalostí slovenského spisovateľa a publicistu (1919-1994).
ISBN 978-80-969654-2-7

94 Dejiny sveta. Dejiny Európy

CAESAR, Gaius Iulius
Zápisky o vojne v Galii. Z lat. orig. prel. Jozef Hrabovský. Úvod Alexandra Mallá-Dekanová
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2008. 3. vyd., vo VSSS 1. vyd. 205 s. Edícia Antická knižnica. Brož.
Jedinečné historické dielo o vojnách medzi Rimami a Galmi od antického vojvodcu, politika a štátnika (100 pred Kr. – 44 pred Kr.).
ISBN 978-80-8061-312-9

98 Dejiny Bratislavy

HUBA, Mikuláš Maňo
Ideál – skutočnosť – mýtus. Príbeh bratislavského ochranárstva. Ilust. a foto Jana Krivošová, Martin Marenčin. Ján Lőrincz, archív autora
Banská Bystrica, PRO 2008. 1. vyd. 192 s. Flexi
Kniha spomienok ekologického aktivistu a profesora o ochranárstve v Bratislave.
ISBN 978-80-89057-19-1

993 Rozličné fakty. Aktuality

PASSIGOVÁ, Kathrin – SCHOLZ, Aleks
Lexikón nevedomosti. Z nem. orig. prel. Vladimír Varsík
Bratislava, Ikar 2008. 1. vyd. 263 s. Viaz.
Pestrá kniha množstva problémov a otázok, ktoré ešte nie sú zodpovedané.
ISBN 978-80-551-1729-4

Adresár vydavateľstiev z Kníh v predaji

Die Brucke International, Dr. Hubscherg, 8, 3105 St. Polten
Dobrá kniha, P. O. Box 26, Štefánikova 44, 917 01 Trnava, tel. 033/5934 211, fax 033/5934 226, e-mail: redakcia@dobrakniha.sk, www.dobrakniha.sk
Eugenika, Iljušinova 2, P. O. Box 187, 850 00 Bratislava 5, tel. 02/6381 0659, fax 02/6381 0659, e-mail: eugenika@eugenika.sk
Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/49 104 307-308, fax 02/49 104 350, e-mail: ikar@ikarsk, www.ikarsk, www.kniznyweb.sk
Kalligram, Staromestská 6, 813 36 Bratislava, tel. 02/5441 5028, fax 02/5441 1801, e-mail: szig@kalligram.sk, www.kalligram.sk
KARNAT, Medená 14, 040 17 Košice – Barca, tel. 055/6770 354, fax 055/6770 354
Knižné centrum, Predmestská 51, 010 01 Žilina, tel. 041/7232 610, fax 041/7234 106
Logos E. H., Teplická 27/98, 921 01 Piešťany
LUNA, Saratovská 4, 841 02 Bratislava, tel. 02/6428 3134
MOTÝL, Mariánska 9, 811 01 Bratislava, tel. 02/5296 2034, fax 02/5296 2047
Orbis Pictus Istropolitana, Miletičova 7 (Budova Saleziánov dona Bosca), 821 08 Bratislava, tel. 02/50 10 09 10, fax 02/50 10 09 11, e-mail: redakcia@orbispictus.sk, odbyty@orbispictus.sk, www.orbispictus.sk
Príroda, Kocelova 17, 821 08 Bratislava 2, tel. 02/5556 6176, 0908 757 160, fax 02/5542 5160, e-mail: priroda@priroda.sk, www.priroda.sk
PRO, Augustín Rosa, Prof. L. Sáru 1, 974 01 Banská Bystrica, tel. 048/4141 331, fax 048/4141 357, e-mail: mail@pro.sk
Slovenská poľnohospodárska univerzita, A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel. 037/6508 111
Slovenská technická univerzita, Vazovova 5, 812 43 Bratislava 1, tel. 02/5729 4111, 02/5729 4116, fax 02/5729 4537, www.stuba.sk
Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Sasinkova 5, 815 19 Bratislava, tel. 02/5556 4293, fax 02/5542 5714, e-mail: market@mlade-leta.sk, www.spn.sk
Spektrum Grafik, Partizánska cesta 53, 974 05 Banská Bystrica, tel. 048/4146 791, fax 048/4146 788, e-mail: sgrafik@spektrumgrafik.sk, www.spektrumgrafik.sk
Spolok sv. Vojtecha – VOJTECH, Radlinského 5, 917 01 Trnava, tel. 033/ 5907711, 033/5907760, fax 033/ 5907711, 033/5907760, e-mail: ssv@ssv.sk
Vydavateľstvo Fragment, Kominárska 2, 831 04 Bratislava 3, tel. 02/5023 4583, fax 02/5557 3151, e-mail: fragment@fragment.sk, www.fragment.sk
Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, tel. 043/4220 692, fax 043/4307 243, e-mail: vms@vydavatel.sk, www.vydavatel.sk
Vydavateľstvo Michala Vaška, Nám. Kráľovnej pokoja 3, 080 01 Prešov, tel. 051/ 7711407, 7742763, fax 051/7711 407, e-mail: vmv@vmv.sk
Vydavateľstvo PECTUS, Starozagorská 7, 040 23 Košice, tel. 0907 287 843, e-mail: pectus@pectus.sk
Vydavateľstvo Slovart, Poštový priečinok 70, Bojnická 10, 830 00 Bratislava 3, tel. 02/4920 1800, fax 02/4920 1899, e-mail: pobox@slovart.sk, www.slovart.sk
Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Laurinská 2, 814 99 Bratislava, tel. 02/5443 2671, fax 02/5443 2671, e-mail: vsss@vsss.sk, www.vsss.sk
Východoslovenské múzeum, Hviezdoslavova 3, 041 36 Košice, tel. 055/6223 061, fax 055/6228 696, e-mail: info@vsmuzeum.sk, www.muzeum.sk
Vysoká škola výtvarných umení, Hviezdoslavovo nám. 18, 814 37 Bratislava, tel. 02/5443 2431, fax 02/5443 2340, www.vsvu.sk

Joseph Ratzinger: Benediktova Európa v kríze kultúr

Knihu začal Joseph Ratzinger písať ešte ako kardinál, no dokončil ju až roku 2005 už ako pápež. Obsahom knihy nie je duchovnosť svätého Benedikta, ale zápas myšlienok medzi vierou a rozumom, medzi pravdou a slobodou, medzi vierou v Boha a etickými základmi spoločnosti. To všetko sú otázky, nad ktorými sa autor zamýšľal a diskutoval o nich s laickými mysliteľmi.

Význam a obmedzenia súčasnej racionalistickej kultúry

Teraz si musíme zodpovedať dve uvedené otázky. Na prvú z nich, či sme dosiahli univerzálne platnú a konečne celkom vedeckú filozofiu, v ktorej by sa vyjadroval rozum spoločný všetkým ľuďom, treba odpovedať: nepochybne sme dospeli k dôležitým výdobytkom, ktoré si môžu nárokovať na všeobecnú platnosť; presvedčenie, že náboženstvo nesmie nanútiť štát, ale môže byť prijaté iba v slobode; dodržiavanie základných ľudských práv, ktoré sú pre všetkých rovnaké; oddelenie moci a kontroly moci. Nedá sa však domnievať, že tieto základné hodnoty, ktoré uznávame ako všeobecne platné, sa môžu uskutočňovať rovnakým spôsobom v každom historickom kontexte. Vo všetkých spoločnostiach nie sú sociologické predpoklady na demokraciu založenú na stranách, ako je to na Západe; rovnako aj úplnú náboženskú neutralitu štátu vo väčšine historických kontextov možno považovať za ilúziu. Dostávame sa k problému, na ktoré poukazuje druhá otázka.

Najsprávnejšie však objasníme otázku, či moderné osvietenenské filozofie z celkového pohľadu možno považovať za posledné slovo rozumu, spoločné všetkým ľuďom. Tieto filozofie sú typické tým, že sú pozitivistické, čiže antimetafyzické, takže napokon Boh v nich nemôže mať žiadne miesto. Zakladajú sa na samoohraničení pozitívneho rozumu, ktoré je vhodné pre technickú oblasť, ale ak sa zovšeobecni, vedie k zmrzačeniu človeka. Z toho vyplýva, že človek už nepripúšťa žiadnu mravnú autoritu okrem svojich výpočtov a že, ako sme videli, ponímanie slobody, o ktorej sa sprvoti zdalo, že sa neobmedzene šíri, nakoniec vedie k samodeštrukcii slobody. Je pravda, že pozitivistické filozofie obsahujú dôležité prvky pravdy. Tie sa však zakladajú na samoohraničení rozumu, typického pre určitú kultúrnu situáciu – situáciu moderného Západu –, a tak určite nemôžu byť posledným slovom rozumu. Hoci sa zdajú úplne racionálne, nie sú hlasom rozumu, ale tiež sú kultúrne spútané situáciou súčasného Západu. Preto vôbec nie sú filozofiou, ktorá by raz mohla platiť na celom svete. Predovšetkým treba povedať, že táto osvietenenská filozofia a príslušná kultúra sú neúplné. Vedome odtína svoje vlastné historické korene, čím sa oberá o životnú silu, z ktorých vyrástla, o takpovediac základnú pamäť ľudstva, bez ktorej rozum stráca orientáciu.

Teraz totiž platí zásada, že mierou konania

človeka majú byť jeho schopnosti. To, čo vieme robiť, zároveň aj môžeme robiť. Už nejstuje rozdiel medzi schopnosťou a možnosťou konať, lebo by to bolo proti slobode človeka, ktorá je absolútne najvyššou hodnotou. Človek vie robiť veľa vecí a vie robiť čoraz viac; a ak táto schopnosť konať nenachádza mieru v nejakej mravnej norme, stáva sa, ako to už môžeme vidieť, ničivou mocou. Človek vie klonovať ľudí, a tak to robí. Človek dokáže používať ľudí ako „sklad“ orgánov pre iných ľudí; robí to, lebo sa zdá, že si to žiada jeho sloboda. Človek vie zostrojiť atómovú bombu a z princípu je aj ochotný ju použiť. Aj terorizmus sa napokon zakladá na tejto „auto-autorizácii“ človeka, nie na učení Koránu.

Radikálne oddelenie osvietenenskej filozofie od svojich koreňov v konečnom dôsledku vedie k tomu, že človek nie je potrebný. Človek v podstate nemá žiadnu slobodu, tvrdia nám hovorcovia prírodných vied, a úplne tak protirečia východisku celej tejto otázky. Nesmie si myslieť, že je čímsi iným v porovnaní so všetkými ďalšími živými tvormi, a tak by sa s ním aj malo zaobchádzať ako s nimi, tvrdia nám dokonca najhlasnejší hovorcovia filozofie, ktorá sa oddelila od koreňov historickej pamäti ľudstva. Položili sme si dve otázky: Je racionalistická (pozitivistická) filozofia úzko racionálna, a preto všeobecne platná, je úplná a vystačí si sama? Môže, či dokonca musí, zapustiť svoje historické korene do oblasti „čistej minulosti“, do oblasti toho, čo môže platiť jedine subjektívnym spôsobom?

Na obidve tieto otázky musíme jasne odpovedať „nie“. Táto filozofia nevyjadruje celkový rozum človeka, ale iba jeho časť, a pre toto oklieštenie rozumu ju skutočne nemožno považovať za celkom racionálnu. Preto je aj neúplná a uzdraví sa môže iba tak, že opäť obnoví kontakt so svojimi koreňmi. Strom bez koreňov vyschne... Týmto tvrdením sa nepopiera všetko pozitívne a dôležité, čo filozofia hovorí, ale skôr sa poukazuje na jej potrebu úplnosti, na jej hlbokú neúplnosť. Znova sa ocitáme pri dvoch kontravenných bodoch preambuly európskej ústavy.

Vypustenie kresťanských koreňov nie je výrazom vyššej tolerancie, ktorá rešpektuje rovnako všetky kultúry a žiadnu z nich neuprednostňuje, ale je skôr prejavom absolutizácie myšlienky a života, ktoré sa radikálne stavajú proti iným historickým kultúram ľudstva. Skutočným protikladom, ktorý charakterizuje dnešný svet, nie je protiklad medzi rôznymi náboženskými kultúrami, ale protiklad medzi radikálnou emancipáciou človeka od Boha, od koreňov života na jednej strane a veľkými náboženskými kultúrami na druhej strane. Ak dospejeme ku zrážke kultúr, nestane sa to pre zrážku veľkých náboženstiev – ktoré odpradáva bojujú proti sebe, ale ktoré zároveň vždy vedeli žiť jedno vedľa druhého –, ale stane sa to pre zrážku medzi touto radikálnou emancipáciou človeka a veľkými historickými kultúrami. Zamietnutie zmienky o Bohu nie je výrazom tolerancie, ktorá chce ochrániť neteistické náboženstvá a dôstojnosť ateistov a agnostikov, ale je skôr výrazom vedomia, ktoré by chcelo Boha definitívne vymazať z verejného života ľudstva a vytlačiť do subjektívnej oblasti zvyškových kultúr z minulosti. Relativizmus, ktorý predstavuje východisko toho všetkého, sa tak stáva dogmatizmom, ktorý sa nazdáva, že je vlastníkom definitívneho poznania rozumu a že má právo považovať všetko ostatné iba za jedno štádium, ktoré ľudstvo v podstate už prekonal a ktoré je možné primerane relativizovať. V skutočnosti to znamená, že potrebujeme korene, aby sme prežili, a že nesmieme stratiť Boha z dohľadu, ak chceme, aby sa nestratila ľudská dôstojnosť.

Úryvok z knihy, ktorá v preklade Milana Rajskeho vychádza vo vydavateľstve Spolok svätého Vojtecha – Vojtech.

Pohyb pokoja

Imre Oravecz: Socha odpočinku. Levoča, Modrý Peter 2007
Preklad Peter Macsovszky

Ak očakávame neobyčajné pohľady, hĺbku jednoduchosti, jednotu pohybu a pokoja, „nie oheň, tlenie“, potom sa vyplatí listovať vo výbere básní *Socha odpočinku*.

Maďarského básnika Imre Oravecza (1943) pre slovenského čitateľa objavil Peter Macsovszky. Prekladateľovo predstavenie, rovnako ako pozícia a etablovanie básnika v maďarskej literatúre, nebolo jednoduché. Každý objav má svoje pravidlá aj nosné prvky, ako prekvapenie, nevidanosť, novosť, nepoznanosť, alebo, povedzme, aj dobrodružnosť. Imre Oravecza, nositeľa viacerých prestížnych a významných literárnych cien, charakterizujú v poézii spomínané pravidlá a pri svojej práci ich rešpektoval aj prekladateľ. Možno aj ony ho viedli k tomu, aby vo výbere pre slovenského čitateľa preferoval charakteristické a jednoznačné atribúty civilnej a reflexívnej poézie básnika.

Ak existoval istý nevyhnutný čas, aby sa Imre Oravecz udomácnil okrem čitateľskej verejnosti aj v literárnej kritike, čo zaiste spôsobovala aj obťažnosť zaradenia jeho poézie do kontextu maďarskej literatúry, potom taký čas u slovenského čitateľa sa zdá zanedbateľ-

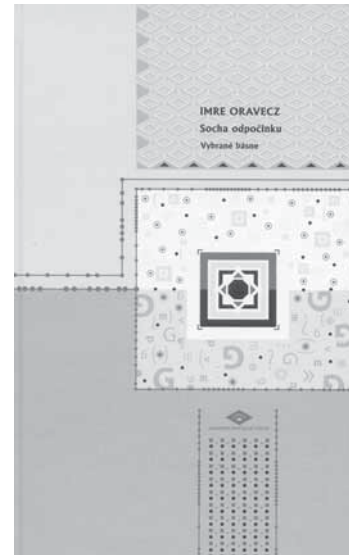
ný. Peter Macsovszky charakterizuje autora ako „mierumilovného pozorovateľa, prísneho reflexívneho básnika“. Materiálny svet, všetky rekvizity prostredia prechádzajú nečujne, nebadateľne do duchovnosti.

Za kľúčovú možno pokladať báseň *Rybár*. Pripomína prózu rozdelenú do veršov, teda príbeh vidiený poetickými očami, pretože staroba je biela a starcov svet sa zúžil na chodník pred domom. V jeho vnútri však rezonujú zážitky premenené na obrazy minulosti prechádzajúce plynule a nebadane do rustikálnej polohy, „*patri-la mu posledná slamená strecha v dedine*“, v pamäti lovil ryby „*chcel by ešte niečo chytiť, / skôr než sa poberie za jazerom, / ktoré odvodnili ešte za jeho života*“.

Možno tak sa rodí socha odpočinku so súpisom želaní, so súpisom, prehľadom a sumarizáciou svojich možností ako v poslednej básni Macsovszského výberu – *Ešte*. Báseň sa končí veršom „*ešte sa vyplatí žiť*“.

Výber nevyhnutných, jednoduchých slov, ich cieľavedomosť a úspornosť tvoria majstrovstvo Oraveczovej poézie.

Ján Milčák

Splatený dlh minulosti

Andrzej Mularczyk: Post mortem Katyń
Bratislava, Ikar 2008. Preklad Peter Čačko

Poľský režisér Andrzej Wajda roky cítil potrebu vyrovnáť sa s traumatizujúcou popravou tisícov poľských dôstojníkov v Katynskom lese, nakrútiť film o smrti opradenej mlčaním. Dlhho hľadal spôsob stvárnenia, odmietol scenáre siedmich tímov, aby nakoniec oslovil Andrzeja Mularczyka a podľa jeho scenára vytvoril film nominovaný na Oscara. Wajda si vybral zo scenára atmosféru a niekoľko postáv, Mularczyk z neho napísal filmovú poviedku. Diela sa navzájom dopĺňajú a vytvárajú obraz drámy v Katynskom lese v širších súvislostiach.

V Katyni zahynuli zväčša poľskí intelektuáli. Boli tam dôstojníci, profesori, lekári, inžinieri, vedci. Voja ich navliekla do vojenských uniform a vojenskopolitické strategické hry pochovali do masového hrobu.

Mularczyk sa po štúdiu množstva historických dokumentov a stretnutí s ľuďmi, ktorých sa tragédia v Katyni priamo dotýkala, rozhodol pre zobrazenie cez prežívania pozostalých.

Archeologička Nika sa vydá po stopách poslednej cesty svojho otca, s kalendárikom s poznámkami, ktorý rodine tajne doručili ľudia, čo ilegálne hľadali dôkazy o skutočnom vykonávaní popravy. Cestuje sama, mama ani stará mama už nie sú medzi živými. Sú len v jej spomienkach, rovnako ako otec. Listuje si v zápiskoch, vybavuje si v pamäti čas, keď sa zverejnil zoznam obetí v Katyni a čas nasledujúci, ktorý mama nazvala post mortem. Vynára sa jej pred očami ich byt, stará mama Busia, ktorá až dokonca života pri každom otvorení dverí s nádejou čakala, že sa v nich objaví jej syn, mama, čo sa nechcela zmieriť a nikdy sa nezmierila s tým, že nevie, kedy a ako opustil svet jej milovaný muž, a ona sama. Mladučká študentka, čo spoznáva otca cez spomienky svojej mamy a starej mamy.

Čakajúce ženy živene nádejou, že Andrzej nezahynul, lebo v zozname mŕtvych nebol major Filipinski, ale Filipski, si ho sprítomňujú čítaním jediného listu z roku 1939. Vedia ho dávno naspamäť, ale je to jediná správa, čo od neho majú.

S koncom vojny do ich životov vstupujú noví muži. Plukovník Jaroslaw Selim prináša správy o časti Andrzejovho života v zajatí a jeho tabatierku, Jur mladost a lásku pre Niku. Život v rodine však naďalej plynie v minulosti, Anna dokonca aj v práci fixuje minulosť, retušuje fotografie.

Anna s Busiou sa po stretnutí s Jaroslawom ponorili ešte hlbšie do spomienok a mama s čoraz väčšou tvrdošijnosťou pátrala po pravde o smrti svojho muža: „Neviem žiť bez toho, aby som pochovala svojich mŕtvych.“ Nika túži prežiť svoj život, nie život matkiných spomienok. „Chceš byť živým hrobom?“ pýta sa. „Áno, pokiaľ nepoznám pravdu ... Raz to pochopíš ... Keď vedľa teba bude chýbať ten, koho miluješ.“ Pri týchto slovách ani jedna netušila, že Nika čoskoro okúsi mučivé čakanie, prežije rovnaký príbeh a pochopí mamu.

S vytrvalosťou milujúcej ženy kráča Anna za pravdou, ale vždy príde neskoro. Namiesto správ nachádza mlčanie, prázdno alebo smrť. Tá našla aj plukovníka Selima, hoci v Katyni jej ušiel. A našla aj Jura, chlapca, ktorý sa priskoro stal mužom, a prineskoro chlapcom.

Mularczyk sugestívne zachytil atmosféru doby premknutej strachom a rozčesnutým vedomím aj svedomím. Sloboda bola len karikatúrou svojho obsahu a nezastavila nezmyselné vraždenie, ďalej siala smrť, strach a rozpoltenosť. Text je vystavaný na detailoch, podobne ako majorov zápisník fragmentárne zachytáva dôležité udalosti zo života žien. Každá situácia, každá postava je dôkladne prepracovaná a nesie v sebe ďalšie významy, ktoré sa často na udalosť navrstvujú neskôr a vytvárajú nové súvislosti, nové pnutia a asociácie.

V Katyni zahynuli zväčša poľskí intelektuáli. Chýbali v rodinách, chýbali pri povojnovej obnove Poľska. Zostali žiť len v spomienkach blízkych. Andrzej Mularczyk ich svojou pôsobivou emotívnou knihou opäť dostal medzi živých.

Margita Bíziková

Storočnica clivého proroka

K jubileu francúzskeho filozofa Claude LÉVI-STRAUSSA

Vo Francúzskom inštitúte v Bratislave (24. septembra 2008) pri príležitosti nadchádzajúcich 100. narodenín významného

francúzskeho etnológa, antropológa a filozofa Claude Lévi-Straussa prednášali o jeho diele profesor Miroslav Marcelli a Martin Kanovský, ktorí sa zaoberajú modernou francúzskou filozofiou a semiotikou na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Martin Kanovský preložil jeho dielo *Totemizmus* (Chronos 1998) a napísal k nemu doslov. V slovenčine vyšiel v preklade Pavla Vilikovského jeho *Mýtus a význam* (Archa 1993). V češtine sú k dispozícii *Strukturální antropologie* a *Myšlení přírodních národů*.

Claude Lévi-Strauss sa narodil v Bruseli 28. novembra 1908 v židovskej rodine pochádzajúcej z Alsaska. Jeho starý otec bol rabinom v synagóge vo Versailles, otec maliarom-portrétistom, ale po objavení fotografie sa dostal na mizinu. Claude Lévi-Strauss študoval v Paríži najskôr právo, neskôr filozofiu, roku 1948 získal doktorát za prácu *La Vie familiale et sociale des indiens Nambikwara* (Rodinný a spoločenský život indiánskeho kmeňa Nambikwara). V polovici 90. rokov vyšli vo francúzskom vydavateľstve Plon jeho posledné knižné práce *Saudades do Brasil* (1994) a o rok neskôr *Saudades do Sao Paulo* (slovo „saudade“ pochádza z portugalčiny a galicijčiny, označuje smútok, ktorý sa zmocňuje človeka, keď sa cíti zbavený svojej minulosti). Vydavateľstvo Gallimard tento rok vydalo pod titulom *Oeuvres* (Diela) na 2128 stranách viaceré už publikované, ako aj nevydané diela. Claude Lévi-Strauss bol publikačne činný nepretržite neuveriteľných 72 rokov. Jeho teoretické texty sú písané pútavým štýlom, často so značnou dávkou poetickosti. Pôsobivá cestopisná esej o prírodných národoch Južnej Ameriky *Smutné trópy* (Tristes tropiques, 1955) bola dokonca navrhnutá na Goncourtovu cenu.

Svojím štýlom a atmosférou si dodnes získava aj laikov, obvykle zoznamenie s jeho dielom je prvým krokom mladých ľudí na ceste k štúdiu etnológie či antropológie. Lévi-Strauss sa priatelil s vedúcou osobnosťou francúzskeho surrealizmu André Bretonom. Začiatkom druhej svetovej vojny sa roku 1941 (obrazne i doslova) ocitol na jednej lodi, ktorá ich viezla cez oceán do emigrácie do USA. Tam nadviazal spoluprácu s lingvistom Romanom Jakobsonom. Znamenala pre neho hlbší prienik do teórií modernej jazykovedy, predovšetkým fonológie. Jakobson francúzskemu etnológovi sprostredkoval skúsenosti českého štrukturalizmu medzivojnového obdobia. Základom vedeckej metódy sa stáva vnímanie poznania ako reťaze rozdielov, reprezentovaných diferenčnými príznakmi. Prakticky ju použije v spolupráci s Romanom Jakobsonom v interpretácii básne Charlesa Baudelaira *Mačky*. Roku 1949 Lévi-Strauss vydáva knižku *Elementárne štruktúry príbuzenských vzťahov* (Les structures élémentaires de la parenté). Materiál etnológie usporadúva podľa invariantných vzorcov spoločných ľudskému mysleniu všeobecne. Na knižke spolupracuje s matematikom André Weilom. Spolu s Rolandom Barthesom, J. Lacanom a M. Foucaultom sa stáva hlavným predstaviteľom francúzskeho štrukturalizmu. Hoci polemizuje s názormi existencialistov (Jean-Paul Sartre a Simone de Beauvoir boli jeho spolužiakmi), od politického kontextu sa usiluje udržiavať odstup. Napokon ako od celého storočia, v ktorom žije. Za svoje najväčšie myšlienkové vzory považuje francúzskych mysliteľov konca 18. a začiatku 19. storočia – Rousseaua (pokladá ho za najväčšieho francúzskeho etnológa) a Châteaubrianda. Hoci pochádza z rodiny maliara, nikdy neprijme abstraktné umenie; nadpriemerne citlivý na hudbu (jedným z jeho vzdialených príbuzných bol Jacques Offenbach) uznáva výlučne klasiku. Viacero rozborov svojich mýtov „skomponuje“ ako vety symfónie. Lévi-Strauss považuje etnológiu za spôsob uchopenia človeka.

Odpoveď na otázku „kto som?“ nehľadá vnútri osobnosti ako filozofia, ani v predchádzajúcich časových obdobiach spolu s históriou, ale vo vzdialenom priestore, v iných kultúrach. Roku 1958 vydáva 1. časť *Štruktúrnej antropológie* (Anthropologie structurale, 2. časť vychádza r. 1973), roku 1967 prvý zo štyroch zväzkov *Mýtologiky*, čiže logiky mýtu. Lévi-Strauss v týchto knižkách odhaľuje mnohosť vesmírov ľudského myslenia. Ako jeden z prvých vedecky fundovane ukazuje a dokazuje spoločné princípy ľudského myslenia. Myslenie kmeňových spoločností Južnej Ameriky, Austrálie či Oceánie nepovažuje za primitívne, ale odlišné. Práve preto namiesto termínu primitívne národy presadzuje dnes používaný výraz prírodné národy. Z jeho analýz anatómie mýtov vyplýva, že zdanlivo bizarné, nezmyselné prvky nadobúdajú význam až v kontexte celku, čiže štruktúry. Spoločné princípy myslenia pre Lévi-Straussa znamenajú rovnoprávnosť ľudí. Otázku vníma po druhej svetovej vojne nevyhnutne veľmi citlivo aj v dôsledku svojho židovského pôvodu. Na konferencii UNESCO v roku 1952 prednáša o rase, v knižke *Rasa a dejiny* (Race et Histoire) ukazuje silu ich rôznosti. Rovnosť ľudí, ale nie je rovnakosť. Roku 1971 pred UNESCO rozvíja tému *Rasa a kultúra*. Upozorňuje na zánik množstva malých kultúr, bráni právo etnik odmietat tlak väčšinového (hoci nie hrubou silou). Jednou z najdôležitejších úloh etnológie a kultúrnej antropológie podľa Lévi-Straussa je zaznamenávanie miznúcich rozdielov, na ktoré hľadí s clivotou už v spomenutej knižke *Smutné trópy*. Stratou každej podoby ľudského strácame časť seba, tvrdí. Čas však neslobodno násilne a prudko stáčať proti jeho toku. Prežijú len veci kultúry schopné udržania svojej štruktúry bez umelej pomoci zvonka. Nostalgia, ako pocit by potom mohla a mala byť motorom čo najusilovnejšieho zaznamenávania svojho budúceho materiálu.

Miloš Ferko

Horizonty súčasnej francúzskej drámy

Antológia súčasnej francúzskej drámy a jej analýz, ktorej editorkou je popredná frankofónna teatrologička, profesorka na VŠMU v Bratislave Soňa Šimková, predstavuje štyri štýlovo a kompozične veľmi osobité dramatické diela, výnimočné nielen vo francúzskom kontexte (Michel Vinaver (1986): *Portrét ženy*, preklad Elena Flašková; Bernard-Marie Koltés (1997): *V samote bavlníkových polí*, preklad Michaela Jurovská; Enzo Corman (1987) *Búrka trvá*, preklad Elena Flašková; Jean-Luc Lagarce (1997): *Som doma a čakám, že príde dážď*, preklad Soňa Šimková). Autori až prekvapujúco spájajú prozaické, básnické a dramatické prostriedky, hry tak fascinujú nielen silou, hĺbkou a étosom tém, ale aj „inakosťou“ jazykových prostriedkov. Práve pre zvláštnosť jazyka zostavovateľka Soňa Šimková v úvode antológie označuje túto tvorbu ako dramatikú divadla básnikov. Do antológie zaradila a preložila aj výber z analýz k hrám pôvodne deviatich dramatikov, ktorým sa venuje popredný súčasný francúzsky teatrolog Patrice Pavis vo svojej monografii *Súčasné divadlo. Analýza textov od Sarrautovej po Vinavera* (2002). Štúdiá približuje jeho analyticko-interpretáciu metódu. Divadelný ústav tak po knižných výberoch hier Marguerite Durasovej a Paula Claudela preklenul ďalšiu priepasť pri spoznávaní francúzskej modernej drámy.

Antológia štyroch súčasných autorov s predchádzajúcimi reprezentatívnymi výbermi dramatickej tvorby Durasovej a Claudela, ktoré sú doplnené fundovanými štúdiami a podrobným kalendárom, poskytuje vynikajúcu príležitosť, ako vo vývine sledovať hlavné tendencie v poetike dramatických textov vo Francúzsku aj ako ich prehodnocuje francúzska teatrologia. Pavisove analýzy hier, ktoré predpokladajú čitateľa zorientovaného v literárnovednej a umenovednej terminológii (vrátane teórie textu), sú prínosom aj pre našu divadelnú vedu. Veď v teórii drámy okrem práce Jozefa Mistríka *Dramatický text* (1979) a prekladu *Teórie drámy* Petra Szondiho (ešte z roku 1969) u nás nevyšlo nijaké odborné dielo zamerané na estetiku a poetiku divadelných dramatických textov. Pavis najprv predstavuje svoj model analýzy dramatických textov, ktorý považuje za platný tak pre staršie, ako aj novšie typy textov, a na jeho základe vypracúva interpretácie vybraných hier dramatikov. Model ponúka aj v podobe schémy (nazýva ho schémou textovej spolupráce, s. 181), ktorú podrobne vysvetľuje cez jeho jednotlivé heslá a jeho funkčnosť ukazuje pomocou aplikácie na vybrané hry. Knihu vydal Divadelný ústav s VŠMU.

Dagmar Inštitutorisová

ZO SVETA KNÍH

Pätnásta knižná jeseň vo Lvove

Počas XV. Fóra vydavateľov vo Lvove (10. – 14. októbra 2008) si obyvatelia tohto trištvrtmiliónového ukrajinského mesta a jeho hostia od rána do neskorej noci mohli vybrať z bohatej ponuky podujatí. V programe Noc poézie vystúpilo vyše štyridsať básnikov a hudobníkov z Ukrajiny a Švédska. Výstavy predstavili tvorbu domáceho výtvarníka Jurija Čaryšnikova, knižné ilustrácie litovských výtvarníkov Algirdasa Stepanovičusa a Birutie Žilitite a 150-ročnú históriu fotografie. Dobročinná akcia Podaruj dieťaťu knihu bola určená deťom z oblastí postihnutých povodňami. Uskutočnili sa tu prvé otvorené majstrovstvá Ukrajiny v šachu medzi spisovateľmi a vydavateľmi – víťazkou sa stala prekladateľka Jaryna Senčyšynová. Očakávali aj ruského šachistu a politika Gari Kasparova, ale pre pracovné zaneprázdnenie sa ospravedlnil. Najpre-

dávanejšou knihou na Fóre bol román *Sladká Darusia* ukrajinskej spisovateľky Márie Matios Moskalice (na Bukovine, odkiaľ autorka pochádza sa slovom „moskalica“ prezývali nemanželské deti od okupantov, buď Rusov alebo Nemcov). Predalo sa 25 tisíc výtlačkov tejto knihy a sama spisovateľka pocítila ťarchu slávy, keď počas fóra desať hodín rozdávala autogramy. Román vyšiel už v štyroch vydaniach v celkovom náklade 100 tisíc výtlačkov a autorke zaň udelili Národnú cenu T. Ševčenka. Popredný súčasný ukrajinský spisovateľ Jurij Andruchovyč sa na Fóre vydavateľov predstavil ako prekladateľ Shakespearovho *Hamleta*, kyjevské vydavateľstvo A-BA-BA-HA-LA-MA-HA zaň získalo ocenenie Najkrajšia kniha Fóra vydavateľov '08. Jurij Andruchovyč prezradil, že chystá nový preklad *Romea a Júlie*.

Ivan Jackanin

Zátopek ako Echenozov hrdina

Po úspešnom životopisnom diele *Ravel* (2006) o posledných desiatich rokoch života hudobného skladateľa, ktoré v slovenčine vyšlo vlni v preklade Márie Ferencúhovej vo Vydavateľstve PT Alberta Marenčina, vydal francúzsky spisovateľ Jean Echenoz (1947) vo svojom domovskom vydavateľstve Minuit začiatkom októbra ďalší životopisný román *Courir* (Bežat). Tentoraz ho inšpiroval neľahký život Emila Zátopka

koncom 30. rokov na Morave ovládanej Nemeckom. Emil, aby pomohol rodičom živiť rodinu, dochádzal za prácou do sto kilometrov vzdialenej Baťovej fabriky. Jeho kariéra bežeckého šampióna sa začala na pretekoch, ktoré sponzorovali Baťove závody. Ako zamestnanec sa musel na nich zúčastniť a skončil druhý. Vyvrcholením jeho kariéry boli tri zlaté medaily na Olympijských hrách v Helsinkách roku 1952.

Grass zhovievavý voči sebe

Nositeľ Nobelovej ceny za literatúru z roku 1999 Günter Grass pri príležitosti vydania druhej časti životopisu *Die Box* (Schránka) očakával útoky novinárov. Po škandalóznom prijatí predchádzajúcej časti jeho autobio-

grafie *Pri šúpaní cibule* (2006), kde sa priznáva, že ako sedemnástročný bol členom jednotky SS. Podľa kritiky je však Grass v tejto knihe voči sebe zhovievavý, ale aj nezaujímavý. Zaujmal rolu otca obkoleseného ôsmimi deťmi.

Mimochodom „literatúra“

Twiller je názov súboru krátkych textov uverejňovaných na twitter. Pre pokročilých v internetovej komunikácii je jasné, že za týmto označením sa skrýva niečo ako blog v zjednodušenej forme. Stačí sa zaregistrovať a môžete písať. Cieľom je informovať okruh vašich známych o tom, čo momentálne robíte, pričom nie ste obmedzený počtom 140 znakov ako v SMS-kách. V júni tohto roku newyorský novinár Matt Rit-

chel skúšobne uverejňoval svoje krátke príbehy na twitter a takéto písanie označil za nový druh literatúry. Verí, že 400 čitateľov, ktorí denne sledovali príbehy jeho hrdinov, zostane verných tomuto žánru, aj keď ich v budúcnosti bude zabávať iný autor. Ak sa chcete zoznámiť s jeho *Twillerom*, stačí si kliknúť: <http://bits.blogs.nytimes.com/2008/08/29/introducing-the-twiller>.

–báb–

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

vo Švajčiarsku

Beletria

- Kiara SINGER: *Kurz und schmerzvoll* (Krátko a bolestivo)
- Kiara SINGER: *Kiara und Alina* (Kiara a Alina)
- Jennifer CRANEN: *Ich will nicht, dass ihr weint* (Nechcem, aby ste plakali)
- Kiara SINGER: *Stille Wintertage* (Tiché zimné dni)
- Lisa STERN: *Die gehorsame Magd* (Poslušná slúžka)
- Richard JOOS, Randolph JORBERG, Axel GÖNNEMANN: *Gulli wars*
- Gabriele FRYDRYCH: *Du hast es gut!* (Máš to dobre!)
- Petra POTTHOFF, Andrea POTTHOFF: *Schwedentraum* (Švédsky sen)
- Kiara SINGER: *Seine kleine Hure* (Jeho malá pobežlica)
- Gabriele WIGGEN-JUX: *Katzen-Eskapaden für Fortgeschrittene* (Mačacie dobrodružstvá pre pokročilých)

Literatúra faktu

- Lodovico SATANA: *Lob des Sexismus* (Chvála sexizmu)
- Rolf FROBÖSE: *Die geheime Physik des Zufalls* (Tajomná fyzika náhody)
- Petra GLEBE (Hrsg.): *Einbürgerungstest* (Test na prijatie za štátneho občana)
- Sven SCHWÖBEL (Hrsg.): *Fotomodellpösen* (Pózy fotomodeliiek)
- Timo MÜLLER, Thomas SCHMITT: *Trinkspiele* (Pitné hry)
- Antonio ELSTER: *Allein gelassen? Die Exliebe wiedergewinnen* (Opustená? Ako získať späť svoju bývalú lásku)
- Sabine SCHROLL: *Miez, miez – na komm!* (Cica, cica – no pod!)
- Thilo KLATT: *Die Nahkampfschule* (Škola boja zblízka)
- Hella BROERKEN: *PARIS-Spaziergänge* (PARÍŽ-prechádzky)
- Jürgen KARSTEN: *Das Mentalprinzip – „Denken wirkt!“* (Mentálny princíp – „Myslenie funguje!“)

Klasici deťom

František Hrubín – Milan Rúfus

Čo tie očká vidia

Bratislava, Vydavateľstvo Fragment
Ilustrácie Helena Zmatlíková

Keď sa stretnú traja klasici v jednom diele – tak ako v tejto knižke – môžete si byť istí, že svojim deťom ponúknete hodnotný dar, dar rozvíjania reči. Obrázkové leprelo pre najmenších je hravou skladačkou slov. Na jednoduchú otázku Čo tie očká vidia? dieťa postupne v odpovediach priraduje slová podľa obrázkov. Jednoduchá hra s emocionálne zafarbenými slovami mu pomôže objaviť svet okolo seba aj v sebe.

Mrázik a iné ruské rozprávky

Bratislava, Perfekt 2008

Preklad Ľubomír Matejko

Ilustrácie Dana Moravčíková

Svet starodávnych ruských povestí či bylín býval dôverne známy viacerým generáciám mladých čitateľov u nás. V poslednom desaťročí je im však bližší Harry Potter ako bohatiersky Ilja Muromec. Aj preto treba privítať iniciatívu vydavateľstva Perfekt, ktoré prináša výber z dávnych ruských bylín, a tak znova oživuje hrdinské činy Ilju Muromca, Dobryňa Nikitiča či Aľoša Popoviča a ďalších statných junákov. Motívy ruských bylín sú v mnohom podobné tým z našich rozprávok: napriek rôznym príkorm a ťažkostiam darí sa v nich napokon víťaziť dobru nad zlom, čistému, nezištnému srdcu nad nečestnými, závistlivými charaktermi. Byliny približujú nášmu čitateľovi aspoň kúsok z dávnej ruskej histórie, z atmosféry slávnych kniežacích dvorov. Výber najkrajších ruských ľudových rozprávok dostávajú deti čitateľa vo veľmi peknej grafickej úprave, takže radosť zo spoznávania sveta starodávnych bylín bude nepochybne sprevádzať aj estetický zážitok.

–efar–

Jozef Cíger Hronský

Budkáčik a Dubkáčik

Bratislava, Mladé letá 2008

Ilustrácie Peter Cpin

Verní bratia Budkáčik a Dubkáčik, roztomilé prasiatka, ujdú priam spod mäsiarskeho noža a rozhodnú sa odísť do sveta na skusy. Potajme nasadnú na voz naložený geletkami s bryndzou. Keďže prasatá sa nevozia, tak asi nie sú prasatá. Čím iným by mohli byť ako ľuďmi? A tak sa naši milí páni bračekovia z prasačej krajiny rozhodli: „Svetom pôjdeme, remeslu sa vyučíme a kde budú kašu variť, tam sa za stôl posadíme!“ Najprv sa chceli priučiť horárstvu, keďže nevedeli, ako vyzerá medveď a ako funguje puška, prekabátil ich aj malý prefikovaný zajko. Potom vyskúšali krajčírstvo. Hoci im to spočiatku veľmi nešlo, stali sa z nich šikovní učni. Nezapreli v sebe prasiatka a v rozkvitnutom parku si chceli vyskúšať, či pri krajčírstve nezabudli „rypákom narábať“. Netrvalo dlho a ocitli sa v tmavom väzení. Ani tu ich neopustila optimistická nálada. V cele s nimi sedel cigán muzikant, a tak sa rozhodli, že sa vyučia za muzikantov. Na fašiangy už s cigánom Ferom vyrávali po svadbách. Budkáčik hral na cimbale, Dubkáčik na base a Fero

na husliach. Ani pri tomto remesle neostali, vyskúšali ešte komíny vymetať, pracovať vo fabrike s voňavkami, pomáhali aj lakomému mlynárovi, ktorého vždy nejako prekabátili, viedli prasačiu vojnu spolu so svojimi prasačiami spolubratmi a s brusičom chodili z dediny do dediny brúsiť nože a nožnice. Brusič Zachariáš však nebol dobrý človek a keď videl, že by mal prísť o takých šikovných a lacných učňov, mali Budkáčik a Dubkáčik „po chlebe“. Ako sa to všetko nakoniec skončilo, to vám už, milí čitatelia, neprezradím. To už nechám na Budkáčika a Dubkáčika, ich dobrodružstvá vám približia aj pekné ilustrácie Petra Cquina.

Zuzana Černáková

Carlos Reviejo

Don Quijote de la Mancha.

Príbeh s obrázkami

Bratislava, Fantasy Publishing 2007

Preklad Katarína Motyková,

Eva Palkovičová

Ilustrácie Javier Zabala

Príbeh dona Quijota patrí ku kľúčovým príbehom európskej kultúry, podobne ako Cervantesov román patrí ku klenotom nielen európskej, ale aj svetovej literatúry. S touto zaujímavou postavou idealistického a pomäteného rytiera, napoly blázna, napoly hrdinu, ktorý chcel zlepšovať svet, sa môžu oboznámiť aj detskí čitatelia vďaka tejto ilustrovanej knižke. Ilustrácie vystihujú ducha donkichotovského príbehu, ale aby bolo čítanie ešte zaujímavejšie, časť textu nahrádzajú obrázky. Obrázky zastupujú niektoré slová vo vetách. Do čítania sa teda musí naplno zapojiť aj detská fantázia. Ak by občas fantázia zlyhávala, na pomoc jej prichádza slovník na konci knižky. Don Quijote a jeho sluha Sancho Panza sa neustále len o priazeň Dulciney, ale aj o detskú slovnú zásobu a fantáziu.

–ef–

Tove Jansson

Neviditeľné dieťa

Bratislava,

Vydavateľstvo Slovart 2008

Preklad Zuzana Drábeková

Fínska spisovateľka švédského pôvodu v deviatich pôvabných príbehoch o mumintrolloch, hemuloch, hattifnattoch a o ďalších zvláštnych bytostiach, ktoré sa podobajú na zvieratá, ale správajú sa ako ľudia, odhaľuje nielen naše slabosti, ale ponúka aj poučenie a zábavu. Snusmumrik si uvedomí silu priateľstva, ktoré prechováva k Mumintrollovi, bojuje však so svojou túžbou po slobode a samote. Naučí sa nebyť sebecký a myslieť na iných a obetovať sa pre iných. Hemul zakúsi pocit bratskej lásky a zároveň zodpovednosti, ktorú táto láska prináša, poučí sa, že vymýšľať si je zlé a môže sa nám to nepekne vypomstiť. Filifionke, ktorá verila na katastrofy, pochopila relatívnosť a pomítnulosť vecí. „...všetky tieto krásne, pre ňu také drahocenné veci strácali v pochmúrnom dome na brehu mora svoje bezpečie a svoj zmysel.“ Prišla na to, aké zbytočné je hľadať útechu v majetku a zažila pocit radosti, keď sa oslobodila od vecí. Sniff sa naučil nelipnúť príliš na veciach a tešiť sa z darovaného. Hemul, ktorý mal rád ticho, robil celý život niečo, na čo nemal chuť len preto, že nevedel povedať nie. Rozhodol sa svoj život zmeniť a konečne robiť niečo, čo ho baví a naplňa. Neviditeľné dieťa Ninni, ktoré sa stalo neviditeľným vďaka mrazivej irónii svojej tety, vyličí prívrativost rodinky Mumintrollov. Ich otecko jedného dňa zmizol a vybral sa za hattifnattmi. Obdivoval ich, lebo si myslel, že sú

slobodní a spokojní, len sa plavia po mori do neznámych diaľav. Mnohé z týchto príbehov s ponaučeniami a životnými pravdami akoby boli skôr určené dospelým než deťom. Pri niektorých vetách sa pozorný čitateľ pristaví, ako sa priam filozofické myšlienky objavili v rozprávke pre deti? Napríklad Snusmumrikov výrok: „Ak niekoho príliš obdivujeme, nikdy nemôžeme byť skutočne slobodní.“ Autorka otvorene ukazuje deťom, že aj dospelí sa môžu myliť a svoj názor korigovať, keď Mumintrollov otecko zistí, že jeho obdiv k hattifnattom bol neopodstatnený, že ich treba skôr ľutovať ako obdivovať. Vtedy si uvedomil svoje miesto na svete a aký úbohý je život hattifnattov. „Čo keby sme nikdy nepoznali radosť a sklamanie, pomyslel si otecko... Čo keby sme nikdy nemali nikoho radi, na nikoho sa nehnevali a nikomu neodpúšťali... Čo keby to všetko nebolo... Hrozné pomyslieť!“ Tove Jansson nás takto núti zamyslieť sa nad sebou samými, aj nad svetom okolo nás.

Michaela Geisbacherová

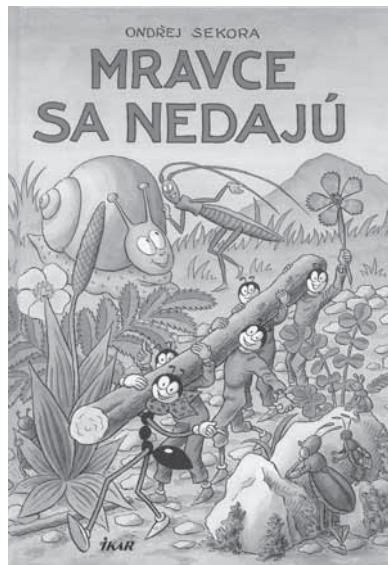
Atlas dinosaurů. Úžasná cesta strateným svetom.

Bratislava, Ikar 2008

Preklad Martin Sabol

Určite sú aj dôležitejšie encyklopédie pre poznanie i pre život. A možno neprekáža, že niektoré deti všeobecná vlna záujmu o túto tému minie bez toho, aby z nej museli vyrásť. Táto takmer stostranová obrazová publikácia dieťa akoby mimochodom pútavo naučí mapové značky, geologické obdobia, pochopí klasifikáciu živočíchov. Spozná niektoré rastliny, ktoré tvorili súčasť veľjašterich biotopov (ginko, paprade, céder). Staršiemu dieťaťu sú určené portréty osobností vedeckého sveta, ktoré jaštery skúmali. Na viacerých miestach knihy prilieha na rekonštruovanú vizualizáciu prehistorického tvora priehľadná fólia zobrazujúca jeho kostru, čo pomáha pochopiť nielen miesto týchto tvorov medzi plazmi a vtákmi, ale aj v dejinách ľudskej predstavivosti. Do obálky je zasadený interaktívny CD-rom, čo hneď upúta detskú pozornosť. Od neho sa dieťa ľahko dostane ku knihe. V ideálnom prípade ho kniha privedie k záujmu o prírodu a javy v bližšom dosahu jeho skúsenostného sveta.

A. Gregor

Čitateľ-nečitateľ, asi každý bez rozdielu pozná Ferda mravca, usilovného a dômyselného hrdinu príbehu Ondreja Sekoru sprevádzaných jeho podmanivými ilustráciami. Tých, ktorí si obľúbili personifikovaný mravčí svet, iste poteší, že vydavateľstvo Ikar im druhým vydaním knižky **Mravce sa nedajú** umožní vrátiť sa doň. Vašou vstupenkou môže byť kupón vydavateľstva Ikar z 11. strany, ktorý vám pošleme do 5. novembra.

Vydavateľstvo KELION

Adresa: 841 04 Bratislava

Líščie údolie 138

tel./fax: 02/65427810

e-mail: kelion@mail.t-com.sk

Riaditeľ: Mária Banášová

Vznik: 1. 2. 2006

Zameranie, profilové edície: vydávanie bestsellerov

• Ktoré distribučné spoločnosti rozširujú tituly vášho vydavateľstva?

– Pemic, Modul, Slovart store, Panta Rhei, Belimex.

• Koľko titulov ste vydali od založenia vydavateľstva, koľko z nich predstavujú publikácie slovenských autorov?

– Tri. Tri.

• Akým počtom titulov ste prispeli na knižný trh roku 2007?

– Jedným. Jozef Banáš *Idioti v politike*.

• S akými edičnými zámermi ste vstúpili do roku 2008 a ako sa vám ich darí plniť?

– Vydať bestseller Jozef Banáš *Zóna nadšenia*. Darí sa. Od uvedenia na trh 20. augusta do 30. septembra sa predalo vyše dvetisíc kusov.

• Ktorý zo svojich titulov pokladáte za najlepší?

– Adela Banášová – Matej „Sajfa“ Cifra *Veci, o ktorých viete pomerne málo*. Dosiaľ sa predalo vyše 14 tisíc výtlačkov.

• A naopak, ktorý zo svojich titulov pokladáte za vydavateľský omyl?

– My sa nemýlime.

• Čo vás najviac trápi na knižnom trhu?

– Nič, pretože sme úspešní

Jozef Banáš

• Čo by podľa vás pomohlo slovenskému knižnému trhu?

– Keby sme boli ešte úspešnejší.

• Prezradíte svoj nesplnený vydavateľský sen?

– Aby čoraz viac Slovákov a najmä Sloveniek čítalo dobré knihy z vydavateľstva Kelion.

• Aký máte názor na rebríčky bestsellerov?

– Je to subjektívne, ale pokiaľ sú v nich tituly nášho vydavateľstva, je náš názor veľmi objektívny.

• Akú knižku práve čítate?

– Už siedmykrát *Zónu nadšenia* od Jozefa Banáša. Manžel mi inú knihu čítať nedovoľí.

Jesús Díaz: Zrodení z prachu

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2008

Preklad Olga Hlaváčová

Významný kubánsky spisovateľ, scenárista a režisér Jesús Díaz (nar. 1941 v Havane – zomrel 2002 v Madride) zostal verný myšlienkam revolúcie aj potom, keď mu roku 1992 z politických dôvodov znemožnili návrat z Nemecka domov. Nepokladal sa za núteného emigranta, hovoroval, že má iba dištanc. Roku 1987 napísal epopeju o omyloch a sklamaníach, túžbach a očakávaniach. Jej protagonistom je Carlos Pérez Cifreda, a nie masa, hoci masa ho často strháva do krútnavy a vyvoláva v ňom opojný syndróm neomylného spravodlivého vodcu. Díaz sa nebráni pri zobrazovaní historických udalostí používať vtedajší schematický jazyk a frázy, ktorým sa verilo. Plamennú heroickosť plnenia nezmýslených plánov a údernického prekračovania prežíva s Carlosom bez akéhokoľvek odstupu. Preto čitateľ verí autorovi aj vo chvíľach, keď konflikty hrdinu s komunistickou disciplínou vyúsťia. Občas sa zdá neuveriteľné, že ešte môže znovu vstať po porážke z prachu, mať silu prežiť viac príkoria ako iný za celý život.

Práve vnorenie sa do minulosti aj prostredníctvom jazyka a zobrazenia prekonaného myslenia jeho využitím nemalou mierou prispelo k tomu, že viacerí literárni kritici Díazových **Zrodenných z prachu** považujú na najvýznamnejší a najkomplexnejší román o kubánskej revolúcii. Z tohto zorného uhla je osemnásť kapitola najexplicitnejšia, autor v nej vysvetľuje, prečo Carlosa a revolúciu nedokážu pochopiť v Kanade ani členovia Výboru na podporu kubánskej revolúcie. Svet je totiž oveľa viac komplikovaný a rozvrstvený, než by sa našim túžbam žiadalo. Preto dopĺňujú k tejto ka-

pitole čitateľa najviac oslovujú tie momenty z knihy, kde sa pôsobenie revolučných dejov odráža na najintímnejších zážitkoch a prejavoch. Pritom Díaz zostáva stále neuhladený, akoby na revolučnom pochode, kde tlačia čizmy a hrubé súkno rozodiera kožu, napokon vo svojej celoživotnej tvorbe neznášal uhladené frázy.

Pravdu však budú mať aj tí, ktorí povedia, že Jesús Díaz nenapísal veľký román o minulej dobe, lebo vlastne napísal dielo o práve prežitej dobe – preto ani nemohol mať podľa niektorých literárnych kritikov žiaduci odstup. Knihu dopísal začiatkom sedemdesiatych rokov, prvý raz však mohla vyjsť až roku 1987. A tak sa ukazuje, že aj kniha môže byť súčasťou histórie revolúcie a porvolučných čias. Ako už bolo naznačené, brutalita a pomstychtivosť, ale aj neuveriteľná čestnosť nie sú len románové prvky. V roku 1992 Díaz čestne v diskusii priznal, že vtedy aktuálne heslo „Socializmus, alebo smrť“ je nemorálne. Vzápätí nato vtedajší kubánsky minister kultúry vyhlásil: „Predal si sa za misu šošovice, Jesús. Mal by si sa volať Judáš.“ A zakázal mu návrat domov. Zradu princípov ľudskosti a čestnosti v dejinách vždy sprevádza obracanie kabátov. Popri zdôrazňovaní politického dosahu diela sa zo zreteľa vypúšťa jeho umelecká hodnota. Čitateľ sa o nej teda musí presvedčiť predovšetkým sám. Sklamaný zrejme nebude. Skúsenejší pritom metaforycky prežijú aj svoju minulosť, mladší prežijú bývalú realitu ako obludnú, a predsa lásky plnú fikciu. Prežijú osud boja za ideály a prežijú i sklamania a rozčarovania. Oblúk života i románu.

Luboš Svetoň

Kathrin Passigová – Aleks Scholz

Lexikón nevedomosti

Bratislava, Ikar 2008
Preklad Vladimír Varsik

Je jednoduché hovoriť či písať o tom, čo všetko vieme, poznáme. Ťažšie je však systematicky zosumarizovať to, čo nevieme. Mnohí sú presvedčení, že svet vďaka je vo všeobecnosti preskúmaný, planéta zmapovaná. Napriek tomu je v ľudskom poznaní stále veľa bielych miest. Aj tam, kde by sme to nepredpokladali, narážame na nezodpovedané otázky. Práve na niektoré z nich upozorňujú autori nezvyčajného *Lexikónu nevedomosti*. Čitateľom predstavujú 42 nevedomostí, ktoré splnili vopred stanovené tri podmienky: pre daný problém neexistuje žiadne akceptovateľné riešenie, ktoré by sa dalo dopracovať len v detailoch; problém musí byť „prepracovaný“ tak, aby sa dal jasne opísať; v zásade by sa problém mal dať vyriešiť. Lexikón sprevádza čitateľov neznámou cestou po svete doteraz uspokojivo nezodpovedaných otázok. Medzi nimi nájdeme napríklad problém *červeného dažďa, guľového blesku, jesenného listia, lepiacej pásky, pradenia mačiek, stonožiek, potkanieho kráľa, spánku, vône, zívania* a pod. Zatiaľ nik nepozná definitívnu odpoveď nielen na vybraných 42 nevedomostí, ale ani celého radu ďalších (časopis Science uverejnil v roku 2005 zoznam 125 veľkých problémov na skúmanie v 21. storočí). Svet nevedomosti, napriek svojej tajomnosti a neprebádanosti je fascinujúcim svetom pre súčasnosť i ďalšie generácie, vzbudzuje pozornosť vedeckých kruhov i hlbavých laikov.

Lýdia Čelková

ČÍM ŽIJE LITERATÚRA

Dnes na naše anketové otázky odpovedá prozaik Michal Hvorecký (1976), ktorý si od vydania knižného debutu, zbierky poviedok *Silný pocit čistoty* (1998, 2002), získal okruh čitateľov najmä svojej generácie. Úspešnosť všetkých jeho nasledujúcich kníh *Lovci & zberači* (2001, 2006), *Posledný hit* (2003), *Plyš* (2005), *Eskorta* (2007) aj výber textov *Pastiersky list* (2008) potvrdzujú druhé vydania a preklady do nemeckého, talianskeho, poľského a českého jazyka. Napísal divadelnú hru *Slovenský inštitút. Jedna komédia* a adaptáciu románu *Plyš* uviedlo bratislavské Divadlo Aréna a Schauspielhaus Hannover.

• **Stáva sa podľa vás slovenská literatúra ostrovom samým pre seba, alebo sa jej darí prenikať do každodenného života?**

– Od začiatku som mal pocit, že keď niečo napíšem a stojím si za tým, tak to treba dostať k čitateľom. Pripadalo mi prirodzené propagovať svoje knihy ľuďom, pre ktorých by azda mohli byť zaujímavé. Keď som začal písať, slovenská literatúra bola všeobecne vnímaná ako odtrhnutá od reality aj od publika, nudná a čitateľsky nepríťažlivá. Od detstva som nesmierne rád a veľa čítal, ale sám som si ako tínedžer málokedy kúpil slovenský román či zbierku poviedok. Tie knihy na mňa pôsobili neatraktívne a staromódne svojím obsahom aj obalom. Preto som odjakživa oslovoval grafických dizajnérov, ktorých práca mi bola esteticky blízka. Chcel som knihy vydávať tak, aby sa páčili mne a zároveň zaujali príslušníkov mojej generácie. Za uplynulých desať rokov sa slovenský knižný trh nesmierne rozvinul. Ľudia sú podstatne bohatší ako pred dekadou a kupujú oveľa viac slovenských kníh, ktoré sú pre nich opäť hodnotou. Predtým nás valcoval český trh, to už neplatí. Slovenská literatúra má miesto, ktoré jej prináleží – je menšinovou záležitosťou, ale stále má početné publikum. Z toho mám radosť.

• **Čo vám v našom slovenskom literárnom živote chýba, ako by sa mohla zlepšiť celá literárna komunikácia?**

– Naša literatúra aj kritika je povestná snivárim o tom, čo by bolo keby. Namiesto toho odporúčam sadnúť si za stôl a naozaj písať, alebo niečo kreatívne urobiť. Chýbali mi u nás čítačky, preto skoro s každou knihou chodievam na turné. Pripomínam, že za vlastné, honorár za to vidím len zriedkavo. Rád sa stretávam so svojimi čitateľmi a počúvam ich názory na svoju tvorbu. Takisto ochotne poskytnem rozhovory a diskutujem s novinármi. Snažím sa všemožne propagovať čítanie kníh, a tým možno neskôr aj ich písanie novými autormi. Literárny život u nás je jednou z hlavných tém mojej knihy *Pastiersky list*. Azda sa dožijem doby, keď sa za literárne vystúpenia bude vyberať vstupné, ako je to bežné vo svete. Ak chceme umŕtvnuť literárnu scénu rozhybať, treba do nej investovať, inak zbankrotuje pred našimi očami. Chýba nám literárny dom, aj väčší festival, ktorý by bol určený širšiemu publiku. Ale vďaka za každú aktivitu! Trend je rozhodne pozitívny. Držme si palce!

Skúsenosť býva prameňom múdrosti

Rozhovor s prozaikom a dramatikom Adolfom LACHKOVIČOM

Adolf Lachkovič sa narodil 28. októbra 1931 v Stupave. Vyučený cukrár a elektrikár prešiel za vyše štyridsaťročné pôsobenie vo filmových ateliéroch (do roku 1991) rôznymi profesiami, od osvetľovača, cez asistenta réžie, pomocného a druhého režiséra, až k úprave dialógov a dabingovej réžii. Absolvoval Večernú školu filmovej tvorby (odbor réžia). Od roku 1957 uverejňoval mikropoviedky v časopisoch a poviedky v rozhlase. Napísal filmový scenár *Životná šanca* (1986), literárne debutoval novelou *Bozkal som sochu* (1992), vydal spomienkovú knihu *Scenár asistenta* (1994), za rukopis *Sladké časy* (1998) získal 2. cenu v súťaži Literárneho fondu, knižne vyšiel v roku 1999. Mesto Stupava mu vydalo *Príbehy spod gaštanov* (2004), potom napísal autobiografickú novelu o lúboštnom príbehu z 50. rokov *Autobusová romanca* (2005) a poviedkovú knihu *Lásky hriechnych filmárov* (2007). V Stupave počas Slávnosti kapusty (Stupavské dni zelá), ktoré sa už 12. raz uskutočnili prvý októbrový víkend, prezentovali najnovšiu knihu Adolfa Lachkoviča *Na hrane snov* (vyd. CCW).

• **Do literatúry ste vstúpili až po práci vo filme. Písanie próz vám pomáha lepšie odhaliť zložitú a protirečivú život?**

– Literárna tvorba sa nástojčivo dožaduje voľnej, ničím nezaťaženej mysle. Preto aj ten môj neskorý debut. Predchádzal mu filmový literárny scenár, ktorý sa, žiaľ, nezrealizoval. Spojitosť medzi filmom a prózou vidím v autentickosti zobrazovania. Oba fenomény pracujú so skutočnosťou, aj keď odlišnou poetikou. Práza poskytuje autorovi i čitateľovi omnoho širší priestor. Film zasa divákovi takmer živý a bezprostredný zážitok. Na prvý pohľad u mňa vyhráva film, ale literatúra mi je predsa len bližšia. Svojou variabilitou a reflexiou mi poskytuje slobodnejší a rozsiahlejší priestor.

Navyše literatúra zostáva nenahraditeľným základom filmu. Kríza filmovej tvorby sa začína zvyčajne krízou literatúry.

• **Vo vašom debute *Bozkal som sochu* ma zaujalo: „Všetko robím na príkaz mozgu, nie spontánne, nie už z tej známej neovládanej potreby dotyku.“ Platí to aj o vašom rozprávačskom štýle a jazyku?**

– Nie, naopak. Píšem spontánne, až potom zapájam svoj hravý, ale pohodlný mozog, ktorý pritom poriadne trpí a ja s ním. Hrdina tejto novely je však nútený premýšľať, najmä hodnotiť svoje pocity stojac pred dilematou, či sa má oženiť s dievčaťom, ktoré mu neposkytuje „šťastie z dotyku“. Našťastie, prežil predtým nepredstieranú pravú lásku založenú na fyzickej príťažlivosti a môže porovnávať. Preto napriek výhodnému sobášu volí riešenie, ktoré až tak veľmi neboli.

• **Skúsenostné zázemie je pre vás prameňom, ktorý výdatne napája všetky doteraz vydané knižky. Alebo sa mýlim?**

– Nemýlite sa. Životné skúsenosti sú zdrojom, živnou pôdou pre každého umelca, najmä prozaika. Skúsenosť býva aj prameňom múdrosti, ak ho sem-tam osvieti. Žiaľ, mne sa to až tak často nestáva. Je späté s vizuálnou pamäťou a pre mňa nenahraditeľným zriedlom vlastnej tvorby. Aj najnovší román je z prostredia filmu, v ktorom som prežil vyše štyridsať rokov.

• **V románe *Sladké časy* opisujete veselé zážitky cukrárskeho učňa v prvých povojnových rokoch. Je vám humor blízky aj v živote?**

– Milujem sarkastický a čierny humor, je úžasne oslobodzujúci. Prostredie a súdobe okolnosti povojnových rokov sa mi k nemu priam núkali. Niekoľkonásobná repríza rozhlasového spracovania *Sladkých časov* mi len potvrdila, že ho obľubujú aj poslucháči. Vo Vydavateľstve humoru a satiry sa pripravuje vydanie novely z vojenského prostredia, ktorú som napísal v podobnom, až sarkastickom duchu. K cukrárečine som, okrem stálej obľuby sladkostí, nemal mimoriadny vzťah, i keď má toto fajnové remeslo blízko k umeniu.

• **Nepriťahuje vás písanie pre deti?**

– V mladosti som vášnivo čítal rozprávky a verneovky, mal som rád kovbojov a odvážlivcov. Trochu z týchto pocitov som vložil do konania svojizrážneho Mikiho v knižke *Príbehy spod gaštanov*. Chcel by som napísať pre deti niečo z prostredia detského domova, no neviem, či sa k tomu dostanem.

• **V autobiografickej novele *Autobusová romanca* posolstvo formované nepriazňou doby vyvažuje sila úprimnosti. Je úprimnosť pre vás dôležitá pri písaní, alebo je len fikciou?**

– Možno trochu zveličím, keď poviem, že bez úprimnosti nemôže vzniknúť dobrá literatúra. Básnik, herec aj prozaik musí dokorán otvoriť dušu a odhaliť súkromie, keď chce, aby mu čitateľa verili. Na faloš a kamufláž sú dnešní ľudia citliví vo všetkom. Zaujímavé je, že ešte aj v sci-fi literatúre sa musíte držať istej vnútornej pravdy.

• **Scenárom asistenta odkryvate čitateľovi svet filmu, stvárnili ste v ňom kontrast medzi dekoráciou a drsným vnútrom. Naučili vás vaše filmárske skúsenosti vnímať detail?**

– Nevie, či neprestrelím, ale detailom sa začína moderné umenie. Aj keď si to celkom neprípúšťam, v štýle mojich próz je badateľný vplyv filmu. Napokon možno povedať, že najmä postmoderná literatúra je odchovaná filmom. Film silno ovplyvnil aj iné druhy umenia. A najvýraznejšiu úlohu v ňom zohral práve detail. Detailom sa dostávame do najskrytejších úskalí ľudskej duše, znásobuje emocionálnu zážitku a strihovo kontrastne dopĺňa výsledný dojem.

• **V *Láskach hriechnych filmárov* je hlavnou témou láska. Dokáže podľa vás povzniesť človeka ešte aj dnes, keď je morálka a jej hodnoty na periférii spoločnosti, alebo je len pascou?**

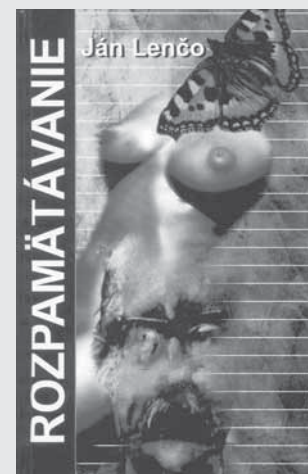
– Položili ste mi nelahkú otázku. Súčasná amorálne spoločenské javy majú hlboké a rôzne príčiny. Staré morálne zásady padajú a nové ešte nie sú vyvinuté, aby pôsobili. Ľudia však vždy našli spôsob, ako sa chrániť, v tomto som optimista.

Hana Košková

JUBILANTI

od 22. októbra do 4. novembra

23. októbra 1933 sa narodil v Žiline prozaik, autor kníh pre deti a mládež, literárny kritik Ján LENČO. Po skončení štúdia slovenčiny a dejepisu na FF UK pracoval ako redaktor, stredoškolský učiteľ, referent a správca kina. Skúsenosti zo stredoškolského

prostredia využil a vtipom okorenil v románe *Rozpamätávanie*, ktorý vyšiel už v niekoľkých vydaniach a zabávajú sa na ňom viaceré generácie učiteľov, ale najmä žiakov. Nevedno, či na nadčasovosti románu má väčšiu zásluhu majstrovské rozprávanie autora, alebo zakončovaná a nemenná atmosféra v zborovniach našich stredných škôl.

Ak si chcete s Jánom Lenčom pripomenúť jeho polokruhly jubileum, napíšte mu blahoželanie a môžete k nemu pridať aj nejakú vtipnú spomienku na svojich učiteľov. Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov venuje štvrté vydanie *Rozpamätávania* jednému z tých gratulantov, ktorí nám do redakcie pošlú blahoželanie s kupónom VSSS do 5. novembra.

Narodili sa:

- 9. 22. 10. 1955 – Jozef LEIKERT, básnik, autor literatúry faktu
- 28. 10. 1932 – Matúš KUČERA, historik, autor literatúry faktu
- 29. 10. 1955 – Ján ULÍČIANSKY, spisovateľ pre deti a mládež, dramatik
- 31. 10. 1948 – Anna VALCEROVÁ-BACIGÁLOVÁ, poetka, teoretická prekladateľka
- 2. 11. 1948 – Miroslav DEMÁK, básnik, prozaik, autor kníh pre deti, prekladateľ
- 2. 11. 1949 – Valér MIKULA, literárny kritik, básnik, prekladateľ
- 3. 11. 1960 – Ľubica KEPŠTOVÁ, autorka poézie pre deti
- 3. 11. 1971 – Peter KARPINSKÝ, prozaik, autor kníh pre deti a mládež, dramatik, jazykovedec
- 3. 11. 1927 – Pavol PETRUS, literárny historik a kritik
- 3. 11. 1957 – Martin M. ŠIMEČKA, prozaik, publicista
- 3. 11. 1937 – Viera ŠVENKOVÁ, prozaička, prekladateľka
- 4. 11. 1966 – Peter MACSOVSZKY, básnik, prozaik, prekladateľ

Za blahoželania prozaičke, esejistke, poetke a publicistke Etele FARKAŠOVEJ ďakujeme všetkým čitateľom, samozrejme, sa k nim pripájame. Knižku *Etudy o bolesti a iné eseje* s autorkiným venovaním posielame Alene SZABÓOVEJ z Bratislavy.

Kto dostane knižku?

S *Dost dobrým diárom* z vydavateľstva Fragment si môže odratúvať dni vyučovania počas tohto školského roku žiačka Katka HELIGMANOVÁ z Popradu. S Legendami bojových umení sa v knihe *Had* z vydavateľstva Fragment môže zoznámiť Peter ZELENKA z Dubnice nad Váhom.

OBJEDNÁVKA

Dvojtýždenník KNIŽNÁ REVUE na rok 2008 si môžete objednať telefonicky: 02/52920272, e-mailom: krevue@litcentrum.sk alebo písomne či osobne: Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava

Vrchol pyramídy nosím v sebe

Hovoríme s autorom literatúry faktu a výtvarníkom Milanom AUGUSTÍNOM

• **Narodili ste sa 21. augusta, ako ste oslavovali 21. narodeniny?**

– Po tej „oslave“ ma bolela hlava. Musel som vytriezviť rovnako tvrdo ako všetci ľudia okolo mňa. Z vína sa dá vytriezviť za deň, z opojenia pocitom chvíľkovej slobody podstatne dlhšie. Svoje narodeniny nemám veľmi rád, a nie iba kvôli tomu dátumu... ja som si ho nevybral, ale najmä preto, lebo mi pripomínajú, že život uteká príliš rýchlo. Čas je jediný kapitál, ktorý sme dostali zadarmo, ale je veľmi drahý. Na každú chvíľu od najranejších zážitkov sa dá spomínať a s odstupom času pochopiť jej úlohu v kontexte celého života. Každá hodina ľudského bytia je veľmi vzácna a treba ju prežiť dôstojne a zmysluplne.

• **Za zmysluplné zjavne považujete aj písanie. Všetky vaše knihy, nielen *Slovník z Wasetu* a *Omyl pána Heyerdahla*, boli nepochybne výsledkom dlhoročnej práce, štúdia a ciest po Egypte a Polynézii. Kolkto to všetko stálo?**

– Veľa. Času, úsilia, zdravia aj peňazí. O peniazoch radšej nehovorme... Keďže čas, úsilie a zdravie neviem a ani by som nechcel vyjadriť v nejakých konkrétnych sumách, považujem ich za investície, ktoré sú nákladné, ale musia byť. Idú zo mňa a vo mne ostanú aj po tom, keď ich pretransformujem do knižnej podoby. Výsledok ponúkam čitateľom, ale ten jedinečný pocit z tvorenia je len môj. Na tieto dve knihy som sa pripravoval celý život. Verím, že to je na nich aj vidieť a radšej nemyslím na to, kolkto ma to stálo.

• **Nehľadaj cieľ cesty, lebo cesta je cieľ, povedal Lao ċ. Kedy ste si zaumienili precestovať svet?**

– Na začiatku bola literatúra, ktorá ma na stránkach kníh preniesla do celého sveta. Moje prvé cestovateľské zážitky sa rodili doma pri čítaní. Čítanie je tvorivý proces, transformácia napísaného posolstva v čitateľovi otvára hranice dovtedy nepoznaného myšlienkového sveta, umožňuje mu prechádzať sa v iných dimenziách a vnímať ho človeka inšpiruje k vlastnej tvorivosti. Čítanie ma priviedlo k písaniu, maľovaniu a napokon aj k cestovaniu, ktoré ma vyháňa od rozčítaných a rozpisovaných kníh, aby som sa k nim vždy mohol vracieť.

• **Takže ste o cestovaní snívajú od detstva pri knihách?**

– Nielen pri knihách. Mal som šesť-sedem rokov a rádio s magickým okom šírilo pohodu a radosť. V tom čase rozhlas vysielal aj čítanie z knihy nórskeho bádateľa Thora Heyerdahla *Kon-Tiki* o jeho plavbe naprieč Tichým oceánom. Dramatizované čítanie o tajomnom svete ma priviedlo k tomu, že som si na mape našiel ten neznámy oceán. Tak vznikala aj moja prvá zbierka známok s exemplármi z ostrovných štátov Tichomorja, Indočíny, anglických a francúzskych kolónií.

• **Ako ste si hľadali knihy, ktoré vás zaujímali?**

– Mal som vzdelanú a nadčasovo múdru, hoci prísnu mamu. Nikto z mojich rovesníkov v našom meste nemal vtedy takú veľkú vlastnú knižnicu ako ja. Predajňu Slovenskej knihy u nás viedol profesor Sliačan a ja som tam mal zožiť, do ktorého zapisoval všetky knihy, čo som si vybral. Boli medzi nimi aj také, ktoré pán profesor označil pre mňa, vtedy dvanásť-ročného chlapca, za nevhodné. Na jeho výhrady som reagoval svojsky – mám puvoár vybrať si knihy, ktoré ma zaujímajú, máte ich zapísať a moja mama vám ich zaplatí! Mal som rád Jula Verna, knihy o Afrike od Zikmunda a Hanzelku. V tom čase bolo dobrých cestopisov málo. Potom vyšli tituly *Kon-Tiki* a *Aku-Aku* od Thora Heyerdahla aj trilógia Bengta Daniellsona. Všetky boli o ostrovoch v Pacifiku.

Milan Augustín (nar. 21. 8. 1947 v Banskej Štiavnici) po maturite na baníckej škole pracoval najskôr v rudných baniach, neskôr vyštudoval vedu o umení a estetiku na FF UK v Bratislave a súkromne maliarstvo. Trvalý záujem o históriu uplatnil v dielach literatúry faktu, knižne debutoval dejinami metalurgie *Cesty meďných a bronzových bohov* (1993), nasledovali *Kovové križovatky pani histórie*, *Krajiny meď a striebra* a *Cesty za obzor* (1994), na históriu maďarsko-slovenských vzťahov sa zameriava v dvojdielnej práci *Hľadanie vzťahov I, II* (1996 – 1997). Jeho najnovšie knižné diela sú *Slovník z Wasetu* (2007) a *Omyl pána Heyerdahla* (2008). Všetky jeho knihy spája hlavný motív – neustále hľadanie niečoho nového.

To bolo čítanie mojej mladosti, na ktoré nadväzovala kniha o dramatickom živote Paula Gauguina, v tom čase vyšla aj prvá preložená monografia o ňom.

• **Kedy sa výtvarné umenie stalo neoddeliteľnou súčasťou vášho života?**

– Gauguin ma zasiahol ako blesk, bol na prvom mieste v mojom vnímaní umenia. Potom to bol Edmund Gwerk a jeho dramatická Búrka, namaľoval ju pri ceste z Banskej Hodruše do dedinky Kopanice. V 60. rokoch začali vychádzať desaťdielne Dejiny umenia a iné knihy o výtvarnom umení. Boli to impulzy, ktoré otvárali svet, o akom sme snívajú a chceli sme ho dosiahnuť. Dokonca som začal vyrezávať polynézske tváre a malé sošky z lipového dreva à la Paul Gauguin. Pedagóg a geodet Július Cagán mi kúpil prvé olejové farby a bol to on, vášnivý fotograf a maliar, kto povzbudzoval moje úsilie uchopiť čaro a svojráznosť výtvarného umenia. Tak som sa zoznámil s majstrom Jozefom Kollárom a jeho postimpresionistickými obrazmi Banskej Štiavnice a okolia. Tešili sme sa z jeho úspechov, neznášali jeho hrubosť a opitnosť, a vášnivo sme študovali každý jeho ťah štetcom, objavovali sme význam červenej farby, ktorou si vyznačil základnú kompozíciu maľby. Zbierali sme umelecké pohľadnice, knihy o umení, prvé grafické listy a kresby. Chodili sme do plenéru kresliť a zažiť nádherné pocity z maľovania uprostred štiavnickej krajiny.

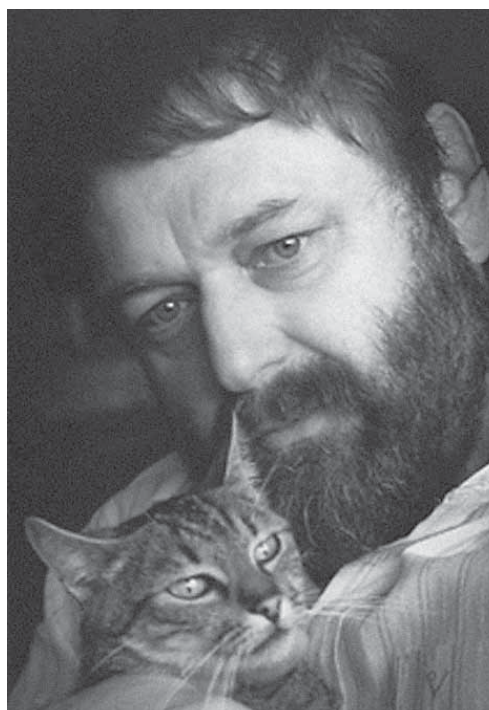
• **Základnou výjavou spisovateľa je jazyk. Ako sa formoval ten váš?**

– Slovenský jazyk na strednej škole ma učila absolventka parížskej Sorbony, pani profesorka Sliačanová. Nepoznám krajšie hodiny slovenčiny. Koncoročná písomka v treťom ročníku mala tému Bez slovenčiny by sme boli ako rozviazaný snop..., bol to citát Ludovíta Štúra. Pani profesorka nám rozprávala aj mimo učebných osnov o talianskom neorealizme, rozoberali sme Kráľa Ubu a mali sme na tie časy skutočne dobrý prehľad o literatúre. Boli sme stredoškolační, od ktorých sa nevyžadovalo nič podobné, ale vďaka prístupu pani profesorky som slovenčinu miloval a to mi ostalo.

• **Kľúčové slová z názvov vašich prvých kníh sú – hľadanie, cesty, vzťahy, súvislosti. Vyjadrujú systematicku vašu tvorivého procesu?**

– Nemusím si hľadať témy, tých mám nadbytok. Vždy však hľadám cestu, ako danú tému spracovať čo najhlbšie, pre čitateľa atraktívne a zároveň prehľadne. Napríklad téma spracovania kovov našimi pradávnyimi predkami úzko súvisí s geologickými procesmi, ktoré sa na Zemi udiali ešte pred úsvitom ľudstva, ale predznamovali vznik a rozvoj civilizácie o milióny rokov neskôr. Vzťahy rôznych dávnych kultúr boli postavené na obchode s kovmi, čo pretrvalo až do dneška. Je to taká široká tematika, že uchopiť ju nebolo vôbec jednoduché, ale rád som sa do toho pustil. Tie štyri spomenuté slová – hľadanie, cesty, vzťahy a súvislosti sú systémovou osou môjho prístupu k spracovaniu témy.

• **Pri knihe *Slovník z Wasetu* ste sa zmocnili témy egyptskej civilizácie formou hesiel.**

Zvolili ste takýto postup pre šírku témy a lepšiu prehľadnosť?

– Inšpiroval ma tak trochu slávny *Chazarský slovník* od Milorada Paviča, ktorý použil pre svoj román netradičnú zaujímavú formu. S majstrom Pavičom mám spoločný systém výstavby knihy, ale žiaľ, už nie čaro jeho srbského humoru, ktorý mi nie je vlastný a ani sa s ním nedá pracovať na knihe, akú som mal na mysli. Môj *Slovník z Wasetu* je pokus o spojenie literatúry faktu so slovníkovými informačnými heslami do netradičného celku so zámerom predstaviť dávny aj nedávny Egypt. Nie je to však slovník s abecedne zoradenými heslami. Každé heslo má svoj vlastný príbeh a je zaradené do istého okruhu v daných súvislostiach. Nejde o klasickú formu encyklopédie, skôr o voľnú no prehľadnú prácu s heslami. To všetko cez príbehy protagonistov z obdobia vlády slávnej kráľovnej Hatšepsut. O nej som písal už aj v knihe *Dvanásť nocí s kráľovnou Hatšepsut* z roku 1998.

• **Osud tejto panovníčky vás zjavne oslovil. Čo si myslíte o tom, že práve ona mohla byť biblickou kráľovnou zo Sáby?**

– Na túto otázku nemôže nikto zaručene odpovedať kladne, ani záporne. Sú isté indicie, ktoré naznačujú, že práve Hatšepsut by mohla byť predlohou pre biblickú postavu kráľovnej zo Sáby. Pomôžem si citátom z knihy Christiana Jacqua *Egyptanky*: „Jediná žena, ktorá prejavila tolko duchaplnosti ako Šalamún a podrobila jeho inteligenciu ťažkej skúške, bola kráľovná zo Sáby, ktorá prišla z ďalekej zázračnej krajiny. Nebola nakoniec Hatšepsut vzorom postavy pre kráľovnú zo Sáby? Krásna, inteligentná, múdra, s magickými schopnosťami.“ Toľko Christian Jacq a ja dodávam, že tá ďaleká zázračná krajina bola podobná bájnemu Puntu, Egyptanmi ospevovanému v súvislosti s výpravou panovníčky Hatšepsut.

• **Nevykresľujete históriu prívelmi farebne?**

– Dejiny máme spoznávať, aby sme sa z nich

poučili, prípadne ich vedeli interpretovať aj netradične. Mnohé je potrebné dať až do beletristickej formy s istou dávkou poetickú licencie, aby autor mohol čo najlepšie podať svoju verziu príbehu, doloženú najnovšími objavmi a názormi iných. Každý, kto chce napísať podobnú knihu, musí vystúpiť na poriadne vysokú pyramídu literatúry. Ja som vystúpil až na jej samý vrchol a nosím ho v sebe. *Slovník z Wasetu* považujem za nový typ knihy v slovenskej literatúre faktu, dá sa čítať kdekoľvek, kde ju otvoríte a dá sa použiť aj ako doplnkové čítanie k iným knihám o Egypte.

• **Aj vaša najnovšia kniha *Omyl pána Heyerdahla* naznačuje, že dejiny sa mohli uberať rozličnými smermi. Tentoraz ste zamierili do Polynézie. Čím vás inšpiroval tamojší genius loci?**

– K novej myšlienke o kolonizovaní pacifických ostrovov ma priviedol objav tamojších písomných pamiatok, podobných vikinskému runovému písmu. Najprv som sa inšpiroval na cestu do Polynézie dielom Paula Gauguina, cestou M. R. Štefánika na Tahiti a knihami Thora Heyerdahla. Tamojšie prostredie potom vo mne utvrdilo odhodlanie napísať cestopisnú esej *Omyl pána Heyerdahla*. Pracoval som na nej dlho, zbieral materiál, mojím poradcom bol napríklad Ing. Pavel Pavel, ktorý sa zaoberal na Veľkonočnom ostrove premiestňovaním sôch Moai. Oslovil som aj pána Heyerdahla. V roku 1987 jeho tajomníčka odpovedala na môj list. Začala sa korešpondencia, z Múzea Kon-Tiki v Oslo mi poslali knihy *Aku-Aku* a *Kon-Tiki* s venovaním od autora. Po rokoch príprav mi v januári 2007 oznámili, že čílske aerolínie lietajú z Tahiti na ostrov Rapa Nui. Vtedy sa zrodil plán expedície do Pacifiku a návrh základného rozpočtu. Bol na slovenské pomery dosť vysoký a najmä časovo a fyzicky náročný. Bolo to obdobie rozhodovania o splnení vyše štyridsaťročného sna. Po návrate vznikla kniha, v ktorej naznačujem istú možnosť kolonizovania Pacifiku, inú ako vysvetľoval Thor Heyerdahl. Severogermánski Vikingovia boli schopní kolonizovať severoamerické pobrežie, plávať popri ňom až po Hornov mys, preplávať patagónskymi úžinami, kde ich zachytil Humboldtov prúd, a tak sa dostali až do Peru. Transpacifickými prúdmi plávali do Tichomorja. Červenovlasí modrookí príslušníci pacifickej kráľovskej rasy majú všetky vonkajšie genetické znaky stredovekých Vikingov.

• **Čo ste si z Pacifiku priviezli na pamiatku?**

– Nenosievam si hmotné suveníry. Predsa len, keď som sa vrátil z Polynézie, akosi podvedome som cítil, že ešte niečo musím urobiť. Prvého mája 2007 som sa vybral do Štefánikovho rodného kraja. Keď sme vystúpili na jeho mohyly na Bradle, prešli sme okolo vrcholu monumentu, až sme prišli na jeho čelo. Tam som do travertínovej dosky položil suchý, ale stále voňavý kvet tiaré z Tahiti. Bol to malý pozdrav z Polynézie, ktorý som si dovolil prinešť svojmu veľkému menovcovi Milanovi. R. Štefánikovi, po ktorom mi môj otec, Ján Augustín, dal krstné meno.

• **Aké posolstvo z ciest po svete v sebe nosíte?**

– Posolstvo, ktoré ma oslovilo, predniesol arcibiskup Damianos, predstavený kláštora sv. Kataríny na Sinaji. Keď som ho navštívil v jeho sídle v Káhire počas expedície Sinaj '98, povedal: „Ukážte mi v celom tomto našom svete jediné miesto, kde sa mohol cítiť Boh doma! Jediné Sinaj je Bohom navštívené miesto...“ A potom keď roku 1999 otec Damianos prišiel na Slovensko, očarený našou krajinou, vyhlásil: „Máte naozajstný raj, pamätajte na to!“

Roman Kaliský-Hronský